

Una mirada atenta als impactes socioeconòmics de turisme a l'Alt Empordà.

Corominas Serrat, Laura

Grau en Treball Social. Treball de Fi de Grau.

Universitat de Girona

Curs: 2023- 2024

Tutor: Brugué i Torruella, Joaquim

Joaquin Brugué
Torruella - DNI
46116462J
(TCAT)

Digitally signed by
Joaquin Brugué
Torruella - DNI
46116462J (TCAT)
Date: 2024.05.29
16:46:12 +02'00'

AGRAÏMENTS

Al meu Tutor Joaquim Brugué, per haver-me guiat i ajudat a acotar els punts de recerca i facilitar-me informació que m'ha estat de gran utilitat.

A les sis persones vinculades amb els sectors socioeducatiu i turístic que s'ha prestat a ser entrevistades.

A l'Anna Aldama, per guiar-me en la redacció d'alguns punts del meu TFG.

ÍNDIX

Introducció	1
1. Objectius	3
2. Disseny metodològic de l'exploració	4
3. Aproximació al context	6
4. Marc teòric	10
4.1. Com el turisme va arribar a esdevenir-se com un dels grans motors econòmics de molts països.....	10
4.2. Els perills de considerar el turisme com un dret.....	11
4.3. Els costos socials del turisme.....	12
4.4. El mercat de treball en el sector turístic i la precarietat	13
4.5. La feminització del sector.....	14
4.6. El paper l'Estat i les condicions laborals del sector turístic.....	15
4.7. Processos especulatiu.....	15
5. Exposició i anàlisi de les dades qualitatives recollides en les entrevistes: Els reptes del turisme segons diferents agents	17
5.1. Valoració de l'impacte sobre el territori i la ciutadania.....	18
5.2. Factors explicatius de l'impacte del turisme.....	21
5.3. Els reptes de futur en els territoris turístics.....	24
5.4. El paper de les institucions públiques.....	29
6. Conclusions	35
7. Bibliografia	39
8. Annexos	42

Introducció

La inquietud de realitzar el present treball neix, en part, d'un seguit d'experiències personals. Els meus primers estudis van ser els de Direcció en Serveis i Restauració. Posteriorment, va venir l'especialització en sumilleria. Aquesta línia formativa em va portar a treballar a la restauració per diferents comarques Gironines.

Des de fa set anys,estic vivint i treballant a l'Alt Empordà. En els inicis treballant en el sector turístic, i en l'actualitat, en fundacions del tercer sector. Arrel de cursar el Grau Superior de Tècnica en Integració Social, a Figueres, vaig començar a conèixer el dèbil teixit associatiu i social de la comarca. Al mateix temps, gràcies a les pràctiques formatives dins l'Àrea d'Inclusió del Consell Comarcal de l'Alt Empordà, vaig tenir accés a les dades que mostren l'impacte de la pobresa i l'exclusió social en el territori. Aquest fet em va provocar una gran impressió. Perquè, per a mi, no eren simples números o estadística, sino, que em portaven a pensar en les realitats de moltes persones que coneixia i que formaven part del meu dia a dia. Gran part d'elles treballaven en el sector turístic. Arran d'aquest fet, és quan prenc la decisió personal de continuar formant-me i estudiar treball social, per a poder treballar a l'Alt Empordà i contribuir des de meva modesta feina a la millora de les condicions de vida dels seus habitants.

En definitiva, el meu objectiu principal és saber si el turismr és una de les causes que condueixen a que de l'Alt Empordà sigui una de les comarques amb més exclusió social i precarietat de Catalunya. Tanmateix, és cert que les condicions socioeconòmiques d'aquest territori són complexes i venen donades per múltiples factors. En aquest treball, però, em centraré en el turisme estacional d'alguns municipis de la comarca, ja que la pregunta que guia aquest estudi és: **quin és l'impacte social del turisme en el territori i en la seva població?** Al llarg del grau universitari, ha estat un dels temes que he volgut tractar de manera recurrent. Això, m'ha portat a constatar, a través de la recerca de literatura científica en la temàtica, la manca de literatura referent a la Costa Brava i, en concret, a l'Alt Empordà. La majoria dels estudis que he pogut trobar s'ubiquen a les Illes Balears, Illes Canàries i la Cosa del Sol. És per això que crec interessant plantejar un enfocament en aquest territori. Ho faré principalment des d'una recerca qualitativa, ja que les recerques que he pogut anar

recopilant solen centrar-se molt en les dades quantitatives i, des del meu punt de vista, no permeten conèixer en profunditat les vivències dels ciutadans i les ciutadanes. Tot i que constaten, per mitjà dels indicadors socioeconòmics, les greus desigualtats entre la població dels llocs on el turisme de temporada és el principal motor econòmic, no poden explicar-ne les raons i les connexions. Per això, el meu objectiu és trobar respostes a la pregunta de: **fins a quin punt el monocultiu turístic de la comarca explica els seus mals resultats socioeconòmics?**

Altrament, el bagatge professional que tinc, tant en l'àmbit del sector turístic com en el social, m'ha permès constatar que hi ha dos punts de vista sobre la temàtica escollida que tenen perspectives molt distants a simple vista. És per tot això que he decidit realitzar una sèrie d'entrevistes a diferents agents del territori per poder trobar els punts en comú i les divergències d'opinió entre els que treballen en l'àmbit turístic i en el social.

1. Objectius del treball:

Com he explicat en l'anterior apartat, el propòsit de l'estudi sorgeix de la formulació d'un parell de preguntes que han esdevingut les propulsores d'aquest treball:

- a) Quin és l'impacte del turisme en el territori i en la seva població?
- b) Fins a quin punt el monocultiu turístic de la comarca explica els seus mals resultats socioeconòmics?

Aquestes preguntes han ajudat a crear els objectius que pretén assolir aquest treball. Els quals són els següents:

- Objectiu general:
 - Analitzar quin impacte té el turisme en la realitat socioeconòmica d'un territori.
- Objectius específics:
 1. Conèixer la realitat socioeconòmica dels territoris turístics de l'Alt Empordà.
 2. Elaborar una anàlisi qualitativa a través de les perspectives dels actors de diferents sectors presents en el territori.
- Objectius operatius:
 - 1.1. Realitzar una descripció de la realitat socioeconòmica de l'Alt Empordà recopilant les dades més rellevants dels informes publicats en els últims anys.
 - 2.1. Fer un total de sis entrevistes a persones que es dediquin al sector del turisme i a l'àmbit social.

2. Disseny metodològic de l'exploració

En aquest apartat, pretenc descriure la metodologia utilitzada per l'elaboració d'aquest treball. Com s'ha explicat anteriorment, l'objectiu d'aquest estudi és conèixer la relació del monocultiu del turisme amb els mals resultats socioeconòmics de la comarca. Per aconseguir aquesta fita, centraré el meu estudi en la recerca qualitativa, utilitzant l'entrevista com a eina principal. És per això que al llarg dels darrers tres mesos he realitzat un total de sis entrevistes a diferents agents del territori.

Abans, però, he realitzat una recopilació de diferents informes que parlen de les condicions socioeconòmiques de l'Alt Empordà. A través d'aquests informes he pogut recopilar una sèrie de dades quantitatives que han servit per contextualitzar la situació de la comarca i, també, per valorar la hipòtesi inicial, segons la qual el monocultiu turístic desencadena greus desequilibris socioeconòmics en la població dels territoris on aquest és el principal motor econòmic.

Així mateix, he realitzat una recerca de la literatura científica tenint en compte les dues perspectives que es tenen respecte a l'impacte del turisme. Recopilant i explorant la recerca científica elaborada per experts en la matèria he constatat com mentre alguns centren el seu treball en els beneficis i punts forts del turisme, altres posen l'accent en els problemes i desigualtats que provoca. A través d'aquesta literatura es presenta el marc teòric del treball.

En últim lloc, he pretès integrar els coneixements obtinguts amb l'aplicació de les metodologies explicades anteriorment, amb la recollida de les impressions de diferents agents vinculats en un territori on el principal motor econòmic és el turisme. És per això que com a eina principal de recerca s'ha utilitzat l'entrevista.

La principal problemàtica a l'hora de plantejar com serien les entrevistes venia donada per l'ample espectre de perfils laborals als quals pretenia entrevistar. Per això vaig optar per plantejar una entrevista semiestructurada amb preguntes obertes. Així es facilitava un discurs apte per els diferents registres, i al mateix temps no es delimitava el punt de vista de la persona entrevistada. El resultat és un guió amb només quatre preguntes, on es pregunta sobre:

1. L'impacte del turisme en el territori i en la seva ciutadana.
2. Les explicacions dels mals indicadors socioeconòmics de les zones turístiques.
3. Els reptes de futur d'aquestes àrees.
4. El paper de les institucions públiques.

A causa de la complexitat dels factors socioeconòmics de l'Alt Empordà, he cregut convenient acotar al màxim el lloc de la recerca, decidint centrar-me en la vila de Roses. A més, he fet sis entrevistes a agents implicats en el municipi i coneixedors de les seves dinàmiques socioeconòmiques, els quals desenvolupen la seva tasca professional en diferents àmbits. L'objectiu era aconseguir reunir una visió el més diversa i global de la temàtica, així com conèixer amb més detall les dinàmiques concretes que expliquen els impactes socioeconòmics del turisme en el municipi.

He pogut comptar amb la participació de:

- Tres persones implicades directament en el turisme, com són:
 - El regidor de turisme de Roses que dona la seva visió des de l'administració.
 - Un empresari del sector del municipi que aporta un punt de vista empresarial.)
 - La coordinadora del grau de Turisme de la UdG que proposa una perspectiva des de la recerca científica en la matèria.)
- Agents experts en matèria social i educativa:
 - Dues treballadores socials dels Serveis Socials de Roses que coneixen la realitat del dia a dia en l'atenció des d'aquesta institució a la ciutadania del municipi.
 - Una professora d'un institut públic d'alta complexitat a l'Alt Empordà que coneix l'àmbit educatiu.
 - Un sociòleg del Consell Comarcal de l'Alt Empordà que ofereix un enfocament més científic en la matèria.

Poder entrevistar a aquestes persones ha permès comparar els diferents relats i analitzar els punts de divergència i els punts d'acord entre ells.

En definitiva, la recollida i l'anàlisi comparativa de les diferents perspectives, juntament, amb la recerca quantitativa de dades i la de la literatura científica, han estat les principals metodologies utilitzades per a portar a terme el present treball.

3. Aproximació al context

El present estudi se centra en la comarca de l'Alt Empordà. És per això que crec important contextualitzar fent esment d'algunes dades a tenir en compte per entendre algunes casuístiques del territori. Val a dir, que la manca de dades actualitzades referents a l'esfera social m'ha portat a recopilar dades força antigues. En tot cas, parlant amb professionals de l'àmbit comenten que les tendències globals dels aspectes socials que es tractaran han seguit força estables fins al moment.

Geogràficament l'Alt Empordà, té una superfície de 1.357,54 km i s'ubica al límit nord-est de Catalunya. Limita a través dels Pirineus amb la frontera de França, també amb el mar Mediterrani i amb les comarques Gironines de la Garrotxa, el Baix Empordà, el Gironès i el Pla de l'Estany. La comarca compta amb un total de 68 municipis repartits arreu de la seva superfície. La seva capital de comarca és Figueres, ubicada dins la plana de l'Empordà.

Pel que fa a la seva demografia, segons l'Idescat (2023), la comarca tenia un total de 147.766 habitants amb una densitat de població de 108,1 hab./km². Gran part de la seva població està concentrada en la ciutat de Figueres (47.841 habitants i una densitat de 2.478,8 hab./ km²). També, a la zona de costa amb Roses (19.984 hab.), Castelló d'Empúries (11.787 hab.) i l'Escala (10.676 hab.). La resta de municipis són pobles amb una densitat de població baixa o molt baixa, amb alguns pobles petits o micropobles.

En referència a les dades de persones migrades residents a Catalunya, l'Alt Empordà representa la segona comarca de la província de Girona que acull més persones d'origen estranger. L'Observatori Social de l'Alt Empordà (2023) mostra que l'any 2022 a la comarca residien persones de 50 nacionalitats diferents. Això representant un 25,1% del total de la població del territori, un percentatge superior a la mitjana catalana amb un 16,3%. Els principals països d'origen d'aquesta població eren el Marroc (33%), França (12%), Romania (8%), Hondures (5%), Senegal (4%) i Alemanya (3%). Molta d'aquesta població es troba concentrada en municipis costaners, ja que el turisme representa un dels grans sectors on poden trobar feina amb facilitat. Alguns exemples en són Castelló d'Empúries (45%), Sant Pere Pescador (37%), L'Escala (31%) o Roses (30%).

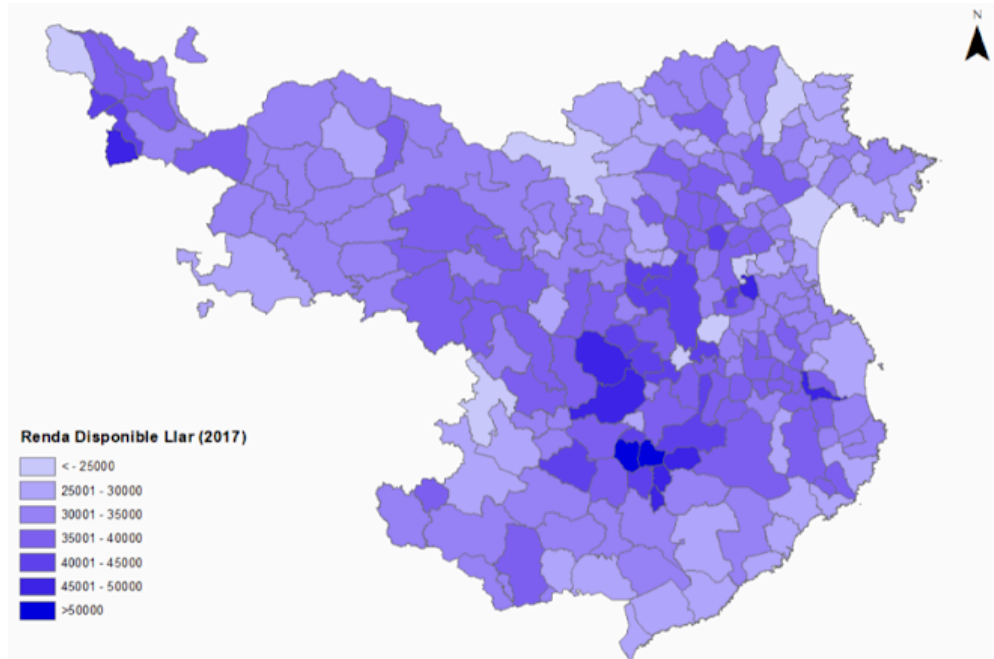
En l'esfera socioeconòmica, la comarca té una economia força diversificada on els sectors econòmics varien en funció d'emplaçament on s'ubiquen. Trobant així, les àrees rurals on la principal font d'ingressos ve donada per l'agricultura. Però, com apunta Canteny (2010), en aquestes zones el turisme rural es troba en plena expansió. Pel que fa a la zona central els sectors que tenen més pes són els del comerç i la indústria, sent Figueres el nucli dinamitzador d'aquests àmbits. En últim lloc, a les zones costaneres el principal motor econòmic és el turisme i l'hostaleria, on, segons Cantenys (2010), l'any 2010 hi havia més de 30.000 places hoteleres, més de 10.000 places de càmping i una estimació de 250.000 places de segona residència, concentrades sobretot a la Badia de Roses.

Tal com expliquen López i Quintana (2016) el principal sector econòmic de la comarca és el dels serveis, amb un 80% de les persones assalariades. A l'extrem contrari, trobem els sectors d'ocupació d'alt contingut tecnològic, on l'any 2016 se situava en el 3,6%.

Pel que fa a l'atur, les últimes dades registrades no mostren una gran diferència amb la resta de Catalunya. Segons l'Observatori del Treball i Model Productiu, l'atur registrat en data del 4 de març del 2024 era del 9,08%, amb un total de 5.778 persones aturades. Les poblacions que registren un percentatge més elevat d'aturats són: la Vajol (20,00%), Figueres (12,00%), Colera (11,60%), Sant Miquel de Fluvià (17,65%), Portbou (10,76%), Castelló d'Empúries (9,71%) i Roses (9,27%). En aquest sentit, cal tenir en compte l'estacionalitat del sector serveis, principal sector de la comarca, que ve donada pel model turístic imperant en el territori. López i Quintana (2016) ja feien esment dels elevats indicadors de temporalitat de la comarca, on des de l'any 2008 fins a l'any 2016 un 80% de nous contractes van ser temporals. Durant el 2023 l'Observatori Social de l'Alt Empordà seguia alertant de les grans condicions de precarietat que vénen donades per la temporalitat i l'estacionalitat. Generant, tot i les reformes legislatives per reduir la temporalitat, un 46,3% de contractació temporal durant l'any 2022. On la construcció i els serveis eren els sectors que concentraven el 80% de l'atur de l'Alt Empordà.

Els indicadors socials de l'Alt Empordà s'han vist molt afectats negativament des de la crisi del 2008. Com apunten López i Quintana (2016), l'impacte de la crisi a la comarca durant el 2008 va suposar una caiguda del nivell de renda dels seus habitants d'un 28% mentre que a Catalunya va ser d'un 5%. Durant l'any 2014 l'Alt Empordà va esdevenir la comarca amb la renda per càpita més baixa de tota la província. Martín i Brugué (2020) es refereixen a l'*efecte litoral* com un factor per descriure la relació entre els municipis amb una menor renda

disponible amb aquells on el turisme i la construcció són predominants. Els dos sectors són grans generadors d'un mercat laboral precari. Mostra d'això es veu plasmat en el següent mapa, el qual van realitzar a partir de dades extretes de l'INE: *renda disponible per llars a les comarques de Girona, en milers d'euros. Any 2017*

Font: Martín i Brugué (2017) *Renda disponible per llars a les comarques de Girona, en milers d'euros*. UdG, Girona.

Un altre paràmetre social que cal tenir en compte per entendre les dinàmiques socials de la comarca és l'educació i la formació. López i Quintana (2016) mostren com durant l'any 2012 l'escolarització a partir dels setze anys era notablement inferior que la mitjana Catalana. També, com a l'any 2016 nou de cada deu persones de la comarca tenia com a màxim un nivell formatiu equivalent a l'ESO i les taxes d'escolarització en totes les franges d'edat era molt inferior que les del conjunt de Catalunya. Pel que fa al fracàs escolar, Martín i Brugué (2020) mostren com l'any 2015 les comarques litorals de la província de Girona, sent l'Alt Empordà la comarca amb el pitjor paràmetre (71,4%), eren les que registraven les dades més desfavorables. Segons l'Observatori Social de l'Alt Empordà (2023) ara com ara aquestes tendències segueixen vigents a la comarca, mostrant una especial preocupació per la relació que té l'atur amb el fracàs escolar i la baixa formació superior o professional. L'any 2020, la taxa d'alumnes de 4t ESO que es van graduar a l'Alt Empordà va ser del 83%, per sota de la mitjana catalana (89,2%) i la taxa d'escolarització als 17 anys era del 73%, molt per sota de la resta de Catalunya (81,6%). L'Observatori Social, també, fa incís en el teixit laboral de la

comarca per donar una explicació a aquest fet i assenyala al sector turístic com a un dels principals culpables. Primerament, perquè els llocs de treball que ofereix no requereixen una alta especialització i formació. En segon lloc, la necessitat d'un gran volum de mà d'obra durant la temporada d'estiu facilita l'entrada en el món laboral a molts joves del territori que un cop entren en aquest sector precaritzat acaben no sortint-ne.

En els últims anys, una de les grans problemàtiques socials que ha anat en augment és l'accés a l'habitatge. Un fet generalitzat a tota Catalunya, però que es veu agreujat en el cas d'algunes zones tensades com les grans ciutats i els municipis turístics. Martín i Brugué (?) mostren com l'any 2019 la mitjana catalana d'habitatges principals era del 76,2%, en el cas de l'Alt Empordà del 46,7%. Pel que fa als habitatges secundaris de la comarca, vorejaven el 45%. Els habitatges buits de la comarca representen el 8,2%, un percentatge molt inferior del de la mitjana de la província. Aquestes dades reflecteixen que menys de la meitat de les llars de la comarca són residències habituals i gairebé la meitat dels habitatges són segones residències, destinades a l'estiueig i el turisme. Fet que està generant una gran especulació immobiliària que dificulta l'accés a l'habitatge a moltes persones altempordaneses. Mostra d'això és que segons l'Observatori Social de l'Alt Empordà (2023) l'any 2022 les problemàtiques en matèria d'habitatge representaven el 10,7% del total de les problemàtiques ateses per l'EBAS Alt Empordà. És interessant posar el punt de mira en la diferència percentual de l'atenció de les problemàtiques de l'EBAS Unitat Interior, que treballa en els municipis de l'interior de la comarca i l'EBAS Unitat Litoral, que porta a terme la seva labor en els municipis costaners. En l'atenció de les problemàtiques d'habitatge per a l'EBAS Unitat Interior va representar el 9% del total de problemàtiques ateses i, per a l'EBAS Unitat Litoral el 14%. Aquestes dades vénen donades per l'augment dels lloguers de pisos turístics als municipis costaners de la comarca, aquesta tipologia de lloguer dificultat d'accés a l'habitatge de les persones dels municipis.

En definitiva, tot i que sovint en l'imaginari col·lectiu de moltes persones hi ha l'idea de que l'Alt Empordà és un territori ric en molts aspectes i on hi ha una bona qualitat de vida, sobretot pel que fa a la Costa Brava, les dades mostrades en aquest apartat faciliten una imatge més realista de la situació que viu la població altempordanesa. Una realitat que cada dia es veu més abocada a unes dinàmiques de precarització que posen en perill el benestar de la seva població, conduint-la a situacions de vulnerabilitat i exclusió social.

4. Marc teòric

En aquest capítol del treball pretenc presentar una sèrie d'autors que donen diferents explicacions dels factors estructurals que contribueixen als mals indicadors socioeconòmics dels territoris on el principal motor econòmic és el turisme. Però, primerament, crec important fer un petit incís en el context històric per veure com el turisme ha arribat a ser un dels grans motors econòmics mundials.

4.1. Com el turisme va arribar a esdevenir-se com un dels grans motors econòmics de molts països.

Altmar i Muñoz (2007) expliquen que el fenomen del turisme va començar a produir-se en el segle XIX gràcies a les innovacions tecnològiques en matèria de transports, sobretot en els ferroviaris i marítims, propulsats per la revolució industrial.

Altrament, la nova organització social que va portar la revolució industrial va tenir un gran pes en la construcció dels models turístics vigents avui dia. Per un cantó, la facilitat de moviment va propiciar que la burgesia es reunís durant el seu temps d'oci i descans en llocs geogràfics concrets, i així va sorgir el concepte dels destins turístics. Aquests territoris van començar a créixer tenint en compte les demandes de la burgesia. Paral·lelament, comencen a aflorar agrupacions d'empresaris que es dediquen plenament a la creació d'infraestructures turístiques per a la burgesia, esdevenint les bases del turisme de luxe. Un exemple, en són els hotels Ritz.

Aquest model econòmic en plena expansió experimenta un retrocés i un estancament durant el període de les guerres mundials i la crisi econòmica dels anys trenta. Passat aquest període històric, hi ha una sèrie de condicions que segons Bote Gómez (1998) van contribuir al fet que el turisme acabés sent un dels principals motors de dinamització econòmica. L'autor estableix quatre factors que són les bases del turisme en l'actualitat:

- **Condicions polítiques:** l'impacte de les dues guerres va generar un seguit de mecanismes per intentar garantir certa estabilitat i durabilitat dels períodes de pau. Com s'ha demostrat en els últims anys, zones en conflicte han vist caure en picat l'afluència de turistes des del moment que s'inicia la inestabilitat política.

- Condicions econòmiques: la utilització del turisme com a sector de dinamització i recuperació econòmica europea va servir de precedent, perquè altres àrees del planeta amb un creixement econòmic ralentit decidissin invertir en el sector turístic com a mecanisme de creixement econòmic i inversió estrangera. Creant així el turisme global que coneixem en l'actualitat.
- Condicions socials: la consolidació dels drets laborals i entre aquests, el dret a les vacances pagades, va contribuir a l'auge del sector serveis per a la garantia del benestar de la població.
- Condicions tecnològiques: les innovacions i millores aeronàutiques que el període de guerres van portar van repercutir en el període de pau en el creixement exponencial de l'aviació comercial.

El fet que el sector turístic fos percebut com un dinamitzador econòmic i social va portar a l'ONU a la creació de l'OMT. Com Gascón (2016) explica:

“ Concretamente, sus estatutos, que entraron en vigor en 1975, establecen que: «El objetivo fundamental de la Organización será la promoción y desarrollo del turismo con vistas a contribuir al desarrollo económico, la comprensión internacional, la paz, la prosperidad y el respeto universal, y la observancia de los derechos humanos y las libertades fundamentales para todos, sin distinción de raza, sexo, lengua o religión» (ibidem, 2013: 1). El acuerdo por el que la OMT ingresó en el sistema de Naciones Unidas conllevaba la adopción por parte de ese organismo especializado de temas de trabajo propuestos por Naciones Unidas (ibidem: 103-106). Es así que la OMT se comprometió a convertir el turismo en un instrumento que coadyuvará a alcanzar determinados Objetivos de Desarrollo del Milenio1, en especial aquellos encaminados a reducir la pobreza extrema”.

És a partir d'aquest moment quan la OMT comença la “democratització del turisme” i es comencen a assentar les bases del turisme massiu que coneixem en l'actualitat.

4.2. Els perills de considerar el turisme com un dret.

Lopez Gonzalez (2020) explica com l'OMT ha anat construint un discurs per a reclamar el turisme com a un dret, recolzant-se en l'article de la declaració dels drets humans referent al dret al descans, a gaudir del temps lliure i vacances pagades. Aquest discurs ha calat tant dins de la indústria turística que percep al turista com a un subjecte de ple dret. En conseqüència, la indústria ha intentat assolir totes les exigències del client.

L'autor exposa al llarg de la seva obra els perills que això comporta.

- Porta a la invisibilització de les persones que treballen en el sector, per tal que no interfereixin en l'experiència del client i puguin distorsionar-la. Evitant així, possibles dilemes ètics dels consumidors davant la precarietat dels treballadors/es.
- La legitimació de l'OMT, a través del seu vincle amb l'ONU, impedeix que els debats i les crítiques en matèria de turisme arribin a totes les esferes de la societat. Per tant, no permet que hi hagi canvis en les seves pràctiques i en conseqüència tampoc millores en la situació dels treballadors.
- Un altre factor a destacar és la manca d'organitzacions sindicals o socials representatives de les poblacions turístiques dins la OMT. Tal com mostra Gascón (2016):

"Esta hipertrofiada representación del sector empresarial en unos comités que marcan las políticas institucionales de la OMT se explica porque la mayoría de los casi 500 miembros afiliados a esta organización son asociaciones empresariales o mixtas." (p. 62)

4.3. Els costos socials del turisme

Joan Buades (1996) va desafiar els discursos predominants que en aquell període mostraven el turisme com un model econòmic positiu, donant a conèixer els impactes negatius que genera a la societat que l'acull. Ell ens parla d'una sèrie de costos socials que en l'actualitat encara són vigents:

- El turisme de temporada i el residencial condueix a un creixement demogràfic desproporcionat. Aquest creixement genera grans problemes de sostenibilitat mediambiental. Ja que, el consum de subministraments bàsics es veu disparat, sobretot en els pics de la temporada turística. Generant una sèrie de sobrecostos pels municipis que l'acullen que acaben sent assumits pels fons de les economies locals. Fet que acaba repercutint en els pressupostos municipals i de retruc en la ciutadania.
- La temporalitat del sector està lligada a formes de precarietat laboral, baixa formació i alts índexs d'atur. López i Quintana (2016), ho constaten a través de diagnòstic Social de l'Alt Empordà. Identifiquen que les taxes d'escolarització de la comarca són notablement inferiors a les de la resta de Catalunya, i que municipis turístics (L'Escala, Roses i Castelló d'Empúries) tenen una taxa d'atur superior a la mitjana comarcal.

- Deixa molt poc espai a altres formes d'economia, acaparant els recursos necessaris perquè altres sectors puguin desenvolupar-se i expulsant a sectors que havien format part del territori. A excepció de la construcció, la qual, va lligada al creixement i manteniment del turisme
- Ignora la cultura local en favor de la de procedències turístiques, contribuint a l'idea de que allò el local és arcaic i lo forani r és evolució.
- Les inversions van destinades a l'expansió del turisme, abandonant inversions que repercuteixen en el benestar de la població local i creant sobre costos pel manteniment d'algunes infraestructures que fora de temporada són deficitàries.

4.4. El mercat de treball en el sector turístic i la precarietat

Per entendre la relació entre turisme i precarietat crec important esmentar algunes teories econòmiques.

En primer lloc, *la teoria del capital humà*, la qual quantifica la productivitat dels treballadors/es i la retribució salarial a través de l'índex productiu del treballador/a. Els treballs que ofereix el turisme es consideren llocs per a persones amb una productivitat baixa i els seus salaris acostumen a ser baixos. (López-González, 2020)

També, crec important referir-me a *la teoria de la segmentació del mercat de treball*, la qual neix als anys seixanta per donar una explicació a alguns conceptes que des de les teories neoclàssiques i, en concret, a la teoria del capital humà no es contemplaven, com poden ser: les desigualtats salarials, la pobresa, l'atur, etc. Aquesta teoria té en compte diferents aspectes d'un lloc de treball: els salaris, les prestacions socials, les condicions de treball, el grau d'autonomia i responsabilitat, els requisits educatius i variables externes a l'individu (com la discriminació racial o sexual). Segons aquests ítems es divideix els tipus de lloc de treball en dos segments:

- El segment primari: són ocupacions a temps complet, possibilitat d'ascens i prestigi social.
- El segment secundari: són ocupacions amb gran inestabilitat, baixos salaris, poca seguretat laboral i que van associades a col·lectius estigmatitzats. Segons Martínez-Gayo. i Martínez Quintana (2020), dins d'aquest segment hi descobrim moltes de les professions englobades dins del sector del turisme.

Altrament, la recerca científica m'ha portat a descobrir la visió d'alguns autors que donen alguna explicació de la relació que tenen el turisme i la precarietat.

Segons Arranz, Davia i García-Serrano (2015), hi ha tres factors que poden explicar la desigualtat salarial en la indústria turística i que operen en conjunt:

- Les forces del mercat. El turisme experimenta grans oscil·lacions entre l'oferta i la demanda, donant lloc a una alta estacionalitat i en conseqüència a la temporalitat laboral.
- Les polítiques públiques. Els lobbys i empresaris del sector exerceixen grans pressions per mantenir l'*statu quo* i que no hi hagin massa alteracions. Aquí s'hi suma l'escassetat de sindicalisme dels treballadors en el sector turístic. A més, moltes empreses del sector de l'hostaleria són petites i mitjanes empreses on l'agrupació sindical és difícil.
- L'estigma social associat a alguns col·lectius. Els treballs considerats de menys importància, qualificació i remuneració es vinculen a persones migrades, dones, joves, persones sense formació, etc. Aquests col·lectius solen trobar llocs de feina en el sector terciari, de fet, el terme terciarització fa referència al gran espai que ocupa el sector dins l'economia dels països occidentals i la mala qualitat dels llocs de treball que ofereix (Garcia, 2003).

4.5. La feminització del sector.

Martínez-Gayo i Martínez Quintana (2020) exposen al llarg de la seva obra la forta feminització de la indústria turística i ho relacionen amb el fet que molts dels treballs que ofereix estan relacionats amb el treball de les cures. En conseqüència, acaben esdevenint en lloc de treball invisibilitzat, molt mal pagats i amb poca cobertura legal. Un exemple d'aquestes feines és el de les "Kellys".

López-González (2020) mostra l'impacte que representa per a les cambreres d'habitacions dels hotels et fet d'estar dins del treball productiu, però que aquest es vegi com un treball de cures que s'associa a l'àmbit privat de la llar. Per tant, no tenen reconeixement econòmic i social i estan excloses de l'agenda econòmica i política. Fets que porten a aquestes treballadores a una sensació de risc constant i una autoexigència, que es tradueix en més treball per menys diners i problemes de salut.

4.6. El paper l'Estat i les condicions laborals del sector turístic.

Les reformes laborals que s'han portat a terme en els últims anys, especialment en la dècada dels noranta, han tingut un especial impacte en tercer sector. Els contractes a temps parcial, abans reservats a la conciliació familiar i laboral, junt amb l'abaratiment i els facilitats per a acomiadar, acaben essent usuals dins indústria del turisme. (Martínez-Gayo i Martínez Quintana 2020).

Un altre dels elements més destacat en la precarització del mercat laboral a l'Estat Espanyol (Garcia 2003) ve donat perquè les negociacions col·lectives deixen de tenir un pes important. En conseqüència, els sindicats deixen de ser determinants en la presa de les decisions polítiques i això acaba repercutint en les condicions dels treballadors de l'Estat. Es comencen a realitzar canvis que afavoreixen el sector empresarial i augmenten els treballs de baixa qualitat i inestabilitat. En el cas del sector del turisme aquest fet es veu agreujat perquè les agrupacions sindicals sempre han estat poc presents, sent pràcticament inexistent .

4.7. Processos especulatiu.

Segon Gascón, J. (2016), en les zones turístiques, es produeixen una sèrie de dinàmiques que porten a processos especulatiu que acaben tenint un impacte directe en la vida de les persones que resideixen en territori.

El turisme residencial i la gentrificació provoquen uns problemes que acostumen a resoldre's a través de la lògica de mercat, oferta-demanda, provocant que els preus i el cost de vida en aquestes zones siguin molt més elevats. És així, com apareixen les dinàmiques de desigualtat i exclusió. Els turistes, amb més capacitat econòmica, poden accedir als recursos del territori mentre que les persones residents es veuen abocades a situacions de pobresa o risc d'exclusió en no poder assumir els alts preus. López, R. i Quintana, I. (2016) constaten aquest fet de la següent manera:

“ Pel que fa als principals municipis de la comarca la taxa d'habitatges familiar principals de l'any 2011 presentava diferències molt significatives. Els municipis costaners com Roses, Castelló d'Empúries i L'Escala, registraven un taxa d'habitatges principals molt inferior a la taxa mitjana comarcal, mentre que els municipis d'interior, com Vilafant o La Jonquera, tenien una taxa molt propera al 100%. “

A més, l'apropiació del territori per les diferents formes de turisme condueix a la impossibilitat d'adquirir part del territori per destinar-lo a altres activitats econòmiques. Creant així les zones de monocultiu econòmic que coneixem al llarg del territori costaner català.

Per tant, tot i que la indústria del turisme s'ha utilitzat com a motor econòmic en molts països en vies de desenvolupament, no podem obviar les conseqüències negatives que genera. Mostra d'això, en aquest apartat han quedat recollides les tesis de diferents autors que alerten dels perills del monocultiu turístic. El qual, va associats a grans impactes negatius pel territori, les persones que treballen en el sector i la població resident en municipis turístics.

5. Exposició i anàlisi de les dades qualitatives recollides a les entrevistes. Els reptes del turisme segons diferents agents.

En aquest apartat es pretén realitzar una anàlisi qualitativa sobre l'impacte del turisme en la societat altempordanesa per tal de poder conèixer les complexitats d'aquest fenomen i explorar en profunditat les seves implicacions socioeconòmiques. També es vol analitzar si la informació recollida en els apartats anteriors és aplicable a la comarca de l'Alt Empordà.

L'objectiu és captar una visió holística que expliqui el fenomen. Per això s'han dut a terme sis entrevistes a agents clau del territori. Tres d'aquests participants provenen del sector turístic; aportant una perspectiva des de la gestió d'establiments, la promoció del turisme i altres àmbits relacionats. Els altres tres entrevistats estan vinculats a l'àmbit social i educatiu de la comarca, oferint una visió complementària sobre com el turisme afecta les dinàmiques comunitàries, l'educació local i altres aspectes socials.

L'estructura de la present anàlisi es basa en el guió que s'ha utilitzat per dur a terme les entrevistes. És per això, que trobarem un total de quatre punts que fan referència a l'impacte del turisme, els factors que expliquen aquest impacte, els reptes de futur pels territoris turístics de la comarca i el paper que tenen les institucions públiques en les problemàtiques que provoca el turisme.

Aquest capítol aspira a proporcionar una comprensió en profunditat dels efectes del turisme en la vida quotidiana dels habitants de l'Alt Empordà, contraposant les dues visions, mencionades anteriorment, que inicialment poden semblar antagòniques. L'anàlisi es fa a través de la interpretació dels continguts de les entrevistes per intentar generar un coneixement que pugui servir per a teixir ponts entre els diferents actors implicats en el territori.

5.1. Valoració de l'impacte sobre el territori i la ciutadania.

En referència a la percepció dels impactes positius i negatius del turisme, sobretot a les zones costaneres de l'Alt Empordà, trobem certes divergències d'opinions entre els actors del sector turístic i els actors del sector socioeducatiu. Pel que fa als aspectes positius, tots els agents turístics han posat en valor el turisme com a un motor econòmic significatiu del territori. Destacant la importància del turisme en la generació de llocs de treball i, segons l'empresari, especialment entre els joves. Més enllà dels impactes positius en matèria econòmica, només la Dra. en Ciències del Turisme ha destacat com a valor afegit el fet de poder interactuar amb altres cultures i l'obertura de ment que pot generar aquest fet en la població local, alerta però, del risc que pot suposar que la població local posi massa en valor a les altres cultures i desvaloritzi els propis costums.

A diferència dels actors del sector turístic, els agents socioeducatius es mostren molt crítics amb els impactes econòmics del turisme a l'Alt Empordà. Estan d'acord en el fet que el turisme genera ocupació, però mostren una gran preocupació per les condicions de temporalitat i precarietat que solen tenir els llocs de treball del sector. Aquesta preocupació també ha estat compartida per tots els actors del sector turístic, que relacionen la qualitat dels llocs de treball únicament amb el model turístic de la zona, en especial, amb el model turístic estacional. Aquest fet és corroborat per les Treballadores Socials dels Serveis Socials de Roses:

"En l'àmbit econòmic o laboral l'impacte és directe, les feines són totalment temporals. A Roses tenir una feina anual de cara el que és la nostra tipologia d'usuaris, és pràcticament impossible"

S'observa una consciència compartida sobre els impactes negatius del turisme en matèria mediambiental i en la gestió dels recursos locals. Es destaca la necessitat de gestionar adequadament la mobilitat i els recursos per mitigar els impactes ambientals i preservar els valors naturals de la regió. A més, l'empresari fa especial menció en el repte que suposa la gestió dels recursos i serveis destinats a la cobertura de les necessitats bàsiques de la població davant l'increment demogràfic desmesurat que tenen algunes poblacions turístiques en el pic de la temporada:

"D'altra banda, hi ha un tema de recursos, que quan un lloc està preparat per

assumir 10.000 persones i n'acull 150.000, doncs, obliga a adaptar el territori a aquesta situació per poder donar els mateixos serveis."

Un impacte negatiu en el qual han coincidit tots els actors socioeducatius però només ha mencionat la Dra. en Ciències del Turisme, és el de l'accés a l'habitatge. L'increment de la demanda d'habitatges per l'ús turístic eleva els preus del mercat immobiliari de les zones turístiques, dificultant l'accés a l'habitatge per a la població local. S'ha de tenir en compte que en general la renda mitjana de les poblacions que es dediquen al turisme solen ser més baixes, pel fet de tenir sous més baixos i una alta inestabilitat laboral, fet que agreuja la dificultat per poder costejar-se una llar en condicions a gran part de la població local. Com expliquen les Treballadores Socials dels Serveis Socials, aquesta problemàtica és una de les que han d'atendre amb més freqüència:

"També té impacte a nivell residencial el tema de la vivenda. Perquè ens trobem que hi són vivendes temporals, vivenda de lloguer d'estiu. Llavors, la gent li costa molt trobar habitatge i el que troba que és precari o a uns preus que evidentment no poden assumir. Per tant, és la gran font de crisi, ja no només en aquest sector sinó en tots, però aquest està especialment afectat en els llocs turístics."

Altrament, només hi ha hagut dues persones que han tingut en compte els impactes culturals. La primera és la Dra. en Ciències del Turisme, l'opinió de la qual ja s'ha citat a l'apartat anterior. L'altre és la professora de batxillerat, que ha esmentat el concepte de gentrificació per descriure com alguns municipis canvien la seva identitat cultural i social per tal d'emmotllar-se a les demandes dels visitants:

"A part d'això, un dels majors problemes del turisme actual el porta el fenomen de la gentrificació. El turisme fa que augmentin en general els preus i fomenta les inversions i l'especulació immobiliària en favor a lloguers turístics o temporals, dificultant l'accés a l'habitatge de la ciutadania autòctona de la zona i portant-los a buscar residència en àrees més apartades dels nuclis turístics. Això fa que tanquin els petits comerços locals d'aquestes àrees i en conseqüència es perdi el teixit de barri. Això fomenta la proliferació de comerços només destinats al perfil de turista que visita a la zona, globalitzant una imatge que afecta la identitat cultural de la mateixa zona."

Finalment, la professora de batxillerat destaca l'impacte del turisme en l'àmbit educatiu i formatiu relacionant l'alt índex de fracàs escolar i el baix índex de joves majors de disset anys que no continuen la seva formació superior en acabar l'etapa obligatòria. Això ve donat pel fàcil accés al mercat laboral en períodes d'altra demanda d'ocupació i la baixa qualificació tecnològica d'aquests llocs de treball. També, té en compte les dificultats socioeconòmiques que moltes famílies que treballen en el sector turístic tenen a l'hora de poder fer front als estudis universitaris dels seus fills:

"Això es deu a dos factors, el primer té a veure amb el monocultiu turístic, el qual no requereix de molta formació especialitzada. A més, durant la temporada alta la gran demanda de personal facilita l'entrada al mercat laboral de molts joves. Per tant, per a molts joves d'aquest territori la formació superior no és atractiva i en conseqüència no tenen perspectives de continuar estudiant.

Un altre fet que ens estem trobant en els últims anys, és que els poc joves que volen arribar a cursar un grau universitari s'estan trobant que l'especulació turística de Girona i Barcelona, impossibilitant poder llogar una habitació a causa de les baixes rendes de les famílies del territori. Fet que els porta a decidir posposar i allargar l'entrada a la universitat per tal de poder generar una quantia d'estalvis important que els permeti costejar-se les despeses estudiantils. Temps, que en moltes ocasions s'acaba cronificant i no acaben arribant a la universitat. En d'altres, [...] els porta a buscar alternatives de formació, com els Graus de Formació Professional Superiors. Per logística acaben prioritzant la proximitat i es decanten per l'oferta comarcal o la de les comarques veïnes. També, l'FP no només és més econòmica sinó que facilita la possibilitat d'estudiar i treballar a la vegada. "

En resum, sobretot pel que fa a la visió dels agents turístics, s'identifiquen els beneficis econòmics del turisme, com la creació d'ocupació i riquesa. No obstant això, també s'evidencien les desigualtats econòmiques i laborals generades pel turisme com l'existència de treballs temporals i precaris i la dificultat d'accés a l'habitatge per a la població local.

Pel que fa a l'impacte social i cultural del turisme es destaca la gentrificació i els canvis en la dinàmica social i cultural de la comunitat. També, s'identifiquen preocupacions sobre la preservació de la identitat local i la cohesió social davant l'aparició de comerços orientats exclusivament al turisme.

Sobre l'educació es posa en relleu la manca d'oportunitats educatives per a la població local, especialment en relació a la formació superior i universitària. Això limita les perspectives de futur dels joves de la comarca i contribueix a accentuar les desigualtats socioeconòmiques.

Per tant, a través dels diferents testimonis s'evidencia que el monocultiu turístic té gran diversitat d'impactes tant a nivell territorial com de ciutadania. És per això, que crec important posar èmfasis en els impactes negatius per intentar revertir les dinàmiques desfavoridores que genera aquest model econòmic a l'Alt Empordà.

5.2. Factors explicatius de l'impacte del turisme

Pel que fa a l'explicació que donen els agents turístics i socioeducatius de l'Alt Empordà sobre la relació dels mals indicadors socioeconòmics de les zones turístiques i el turisme trobem diferents interpretacions.

Primerament, els dos blocs coincideixen en el fet que el principal motiu es deu a la naturalesa dels contractes del sector turístic. La contractació temporal que predomina en el sector provoca inestabilitat laboral i una renda variable que depèn de la temporada. Aquest fet impacta directament amb alguns indicadors com l'atur o la renda per càpita. Tal com les Treballadores Social mostren en el seu relat:

"Està directament relacionat amb el que es comentava anteriorment. Pensa que aquí la gran majoria de contractes són fixos discontinus. Aleshores tot l'any el que fan és o fer feina temporal, que això depèn molt de la temporada com vagi i com deixa d'anar. De si hi ha crisi, clar arrastem dues crisis molt important i això es nota moltíssim. Això ho compaginen amb ajuts de prestacions. Llavor si un any et toca l'atur perfecte, però l'any que no et toca subsidi, la renda baixa exponencialment."

Per explicar aquesta tipologia de contractació gairebé tots els agents posen la mirada en el model turístic, culpant el turisme estacional i de masses. Model turístic que no permet la contractació fixa i l'activitat econòmica estable. La Dra. en Turisme explica com els esforços del sector, en els últims anys, van encaminats a canviar el model predominant:

"Justament, buscant haver de sortir d'aquest model <<sol i platja>> i deixant de basar l'oferta únicament en un model de <<low cost>> és una manera de poder allargar i desestacionalitzar el sector, millorant l'estabilitat laboral de les persones que treballen en el sector."

El sociòleg destaca que el turisme en aquestes zones sol utilitzar preferentment mà d'obra poc qualificada, la qual cosa repercuteix negativament en les condicions de treball i en els nivells de vida dels residents locals. Altrament, els agents turístics tenen una mirada culpabilitzadora cap als treballadors del sector, perquè la falta de professionalitat porta a un mal servei que no pot aspirar a ser retribuït adequadament. El regidor de turisme admet que algunes empreses tampoc valoren adequadament els estudis en el sector i això afecta la qualitat dels serveis i la situació socioeconòmica del territori:

"També tenim un altre problema, el poc valor que es dóna als estudis turístics. Hi ha gent que estudia cuina, hi ha gent que estudia per sala, hi ha gent que estudia turisme per treballar en una recepció, etc. I molts cops les mateixes empreses no ho valoren [...]S'ha de valorar molt més els estudis en el sector del turisme si volem augmentar la qualitat del turisme i que aquesta bretxa salarial entre el sector turístic i el no turístic canviï."

Un factor en el qual tots els agents turístics coincideixen és el del perfil del turista que visita el territori. Segons aquest perfil, té un impacte en les condicions de vida dels treballadors de la zona. L'empresari relaciona el fet que els consumidors dels serveis turístics tinguin unes rendes més baixes amb les males condicions laborals dels treballadors i, en conseqüència, amb els mals indicadors:

"Si nosaltres tinguéssim un Silicon Valley a Roses, a l'Alt Empordà, doncs vindria gent amb uns sous molt alts i tindriem un sector productiu que està portant

moltíssima gent que està cobrant molt i augmentaria la riquesa i això es notarien en els indicadors."

La Dra. en Turisme, a més de parlar del perfil dels turistes que visiten l'Alt Empordà, també posa el punt de mira en la contractació dels viatges i model de negoci que ofereix el servei. Relaciona els mals indicadors socioeconòmics amb els llocs on els tour operadors i les grans cadenes tenen més protagonisme. El model *low-cost* que apliquen per poder competir en preus acaba repercutint en les condicions de vida de les persones que viuen i treballen en les zones turístiques:

"A molts d'aquests llocs de la costa brava el que va passar és que els grans turoperadors van començar a imposar moltes restriccions i en el moment que s'entra a competir en preu passa això que estem dient, de cop has d'abaixar preus, has d'abaixar salaris, etc."

El sociòleg assenyala la manca de redistribució de la riquesa generada pel turisme com un dels factors que expliquen els mals indicadors. Afirma que els beneficis econòmics que genera el turisme no es redistribueixen de manera equitativa entre la població, sinó que queda concentrada en uns pocs actors determinats, contribuint a les desigualtats socioeconòmiques. La professora de batxillerat comparteix aquest argument afegint que aquest fet és conseqüència del monocultiu turístic i la poca diversificació de l'activitat econòmica que hi sol haver en moltes àrees de la comarca:

"Si l'economia local depèn únicament i exclusivament del monocultiu turístic, no hi ha altres formes de generació de riquesa i en conseqüència la repartició no és diversa i no garanteix que arribi a tots extractes de la societat."

En resum, tant els agents socioeducatius com els turístics coincideixen en destacar la prevalença dels contractes temporals en el sector turístic a causa de l'estacionalitat del sector. La contractació temporal contribueix a la inestabilitat laboral i a una renda inestable. Els dos perfils d'actors, reconeixen l'existència de salaris baixos i condicions laborals precàries en el sector turístic, especialment en els llocs de treball poc qualificats.

D'altra banda, només els agents socioeducatius posen l'accent en la manca de redistribució equitativa de la riquesa generada pel turisme i la relació que té aquest fer amb el monocultiu econòmic del turisme.

En últim lloc, només els agents turístics assenyalen la manca de professionalització del sector com a causa principal dels baixos indicadors socioeconòmics en les zones turístiques.

5.3. Els reptes de futur en els territoris turístics

En aquest àmbit veiem certes coincidències entre els actors, però es veu clarament diferenciades les prioritats del sector turístic i les de l'àmbit social. El dia a dia de cada actor influeix en l'ordre de prioritats per l'abordatge de les principals problemàtiques que s'han de resoldre.

Pel que fa als reptes en els territoris turístics, tots els actors coincideixen en que s'hauria d'aconseguir la desestacionalització del turisme. El regidor de turisme, explica que a hores d'ara és el principal objectiu de la seva regidoria:

"Doncs la majoria de feina de promoció que estem fent és per atreure públic a la temporada baixa, cada població ha de decidir com ho fa, perquè no hi ha dos pobles iguals. Nosaltres treballem molt amb tot el que és el turisme actiu de natura, perquè Roses està envoltat de parcs naturals i, per tant, és un turisme que és més agradable fer-lo a la tardor- hivern que no pas a l'estiu."

Pels actors turístics, un repte de futur rau en la millora de la conciliació de la vida laboral i personal de les persones empleades pel sector. L'empresari reconeix la importància d'aconseguir una millor conciliació de la vida dels treballadors, especialment en sectors com la restauració, on les llargues hores de treball poden afectar la qualitat de vida del personal:

"Però en la nostra zona turística, que està banyada per l'estacionalitat, el repte de futur és aconseguir una millor conciliació de la vida dels treballadors. Crec que és molt important i és complex a la restauració, però és el repte més important."

La Dra. en Turisme ens parla de la sostenibilitat integral, fet que també comenta la professora d'institut. Les dues no només fan referència a l'aspecte ambiental, sinó també al benestar de

les persones que viuen en les zones turístiques. Inclouent la garantia de sous dignes, la millora de les condicions laborals i la possibilitat de conciliar la vida laboral i familiar dels residents locals:

"El gran repte en general de tot el sector és el tema de la sostenibilitat. Però quan et dic sostenibilitat no vull dir ambiental, sinó entesa de manera integral. Per tant, el que es parla ara dels ODS, que els primers fan referència al benestar de les persones. Aquest és el gran repte de les zones turístiques, aprendre a treballar més en base al benestar de les persones."

Els agents turístics coincideixen en el repte de la professionalització del sector. Mantenen la necessitat de professionalitzar el sector turístic per tal de millorar les condicions laborals i incentivar una carrera en aquest àmbit. Argumenten que això té un impacte directe en la qualitat del servei ofert i, en conseqüència, la millora de la situació econòmica pels treballadors. L'empresari expressa que ha de ser un repte prioritari:

"L'altre repte crec que és la professionalització del sector, aconseguir que els treballadors vegin una carrera en la nostra feina i no un pas temporal."

Els actors socials, en canvi, se centren en els impactes socials del turisme per a prioritzar els reptes de futur de les zones turístiques. Un dels aspectes en el que tots coincideixen i que està esdevenint un gran problema social és l'accés a l'habitatge. Cal destacar que l'empresari ha tingut en compte aquest repte, però només exposant la dificultat de poder oferir un habitatge als treballadors procedents d'altres àrees geogràfiques que es desplacen a Roses per treballar durant el pic de la temporada davant la creixuda de la demanda de mà d'obra a temporada d'estiu, però no ha fet esment de la dificultat de la població local a l'hora de poder viure en el municipi. Per contra, els agents socials se centren en l'impacte de l'especulació immobiliària desmesurada per a la població local que viu en moltes de les zones turístiques de la comarca; fet que condueix a la ciutadania a haver-se de desplaçar del municipi per no poder assumir els costos dels lloguers o a malviure en habitatges en males condicions, els quals són els únics al que poden accedir. D'altra banda, el sociòleg alerta d'una tendència que estan observant en els últims temps des del Consell Comarcal de l'Alt Empordà. Explica que en les zones d'interior comencen a patir fortes tensions en l'oferta i la demanda d'habitatge, deixant la població de tota la comarca en una situació de risc per poder garantir l'accés a l'habitatge:

" Tots els municipis turístics de la costa ,també, ens hi comencem a trobar amb els d'interior, tot el fet que cada cop hi hagi més turisme i menys disponibilitat d'habitatge impacte amb les condicions de vida i d'accés a l'habitatge. Ara en municipis petits, cada cop ho veiem més, hi ha molt dificultat d'accés a l'habitatge de lloguer, perquè han crescut molt i hi ha pocs habitatges disponibles. Això es deu, en part, degut al desplaçament dels treballadors del sector turístic cap a poblacions d'interior davant la impossibilitat de poder accedir a un habitatge a la població on treballaven i residien."

Certament, l'oportunitat d'haver pogut entrevistar a dues Treballadores Socials dels Serveis Socials de Roses ens brinda una mirada molt més detallada dels principals problemes socials que el turisme ocasiona en el municipi. Reptes que es poden replicar en altres zones turístiques de la comarca, sobretot en el cas dels municipis costaners. Elles comparteixen l'opinió de que els grans reptes en l'àmbit social ara mateix són en matèria d'habitatge i estabilitat laboral. Però posen de manifest la preocupació pels impactes socials del turisme, com l'augment de la població transeünt durant els períodes estivals que pot quedar sense sostre i sense accés a serveis bàsics adequats per la falta de recursos en el territori:

"Trobem els transeünts a l'estiu, que vénen a fer castells de sorra i exploten el fet que aquí estigui ple de gent a l'estiu. Generant una sota economia més marginal que intenta sobreviure amb aquestes feines d'estiu des de la indigència. El fet s'agreuja perquè a escala de comarca no tenim cap recurs residencial per a aquestes persones transeünts. Abans disposàvem de la Sopa i ara ja només atén gent empadronada a Girona; per tant ens trobem que avui dia tota aquesta massa de transeünts que venen no tenen on dormir i en conseqüència dormen al carrer. Pel tema de menjar, Roses no disposa de menjador social i s'han de fer les derivacions a Figueres. En conseqüència, tenim un cul-de-sac, ens trobem que som una població gran, però no el suficient per tenir els recursos centralitzats. Els recursos no els tenim aquí els tenim repartit pel territori."

També, destaquen la qüestió de les persones jubilades estrangeres que resideixen a les zones turístiques i que poden tenir dificultats d'accés als serveis bàsics i a la seguretat social, a causa de la falta de xarxa comunitària i a les barreres culturals:

"Un altre repte és que aquí, en ser un poble de costa ve molta gent a jubilar-se i estem parlant de població estrangera. Ens trobem casos molt greus de gent grans sense papers, sense metge adjudicat, les pensions les tenen en el seu país, no tenen seguretat social, sense l'idioma. Llavors, no els hi pots tramitar una dependència, ni els hi pots tramitar res. Així que és necessari un reforç per atendre aquesta població"

Finalment, alerten de la situació de cronicitat que tenen les persones ateses pels serveis socials del municipi a causa de la inestabilitat laboral de la zona i la falta d'infraestructura en matèria de comunicacions i transports que dificulten poder trobar feina en altres municipis:

"A Roses a l'estiu estem parlant que ve gent atreta per aquest model econòmic d'estiu i ens trobem a gent que ve d'altres poblacions, siguin estrangers o d'altres territoris d'Espanya, que vénen a buscar aquest model d'estiu i que llavors es queden aquí i acaben entrant en aquesta roda que no en surten mai. Llavors, a Roses, un dels problemes principals és el transport hi ha transport. Hi ha Figueres, però aquí t'has de buscar la vida. Després, si a la gent li dius de treballar a la Jonquera o a Olot per a ells és com si fos súper lluny per la manca de facilitats en el transport. Llavors, continuem perpetrant el model i és molt difícil sortir d'aquesta roda."

Per la seva vinculació directa amb l'àmbit educatiu, la professora fa esment d'un repte que els altres actors no han tingut en compte. Ella posa l'accent en els mals indicadors en matèria educativa de la comarca i la relació que aquests tenen amb el turisme. Segons ella, el repte està en incentivar i promoure la continuïtat dels estudis cap als estudis superiors dels joves de la comarca. També, la garantia de que els joves provinents de famílies amb pocs recursos econòmics puguin accedir de manera equitativa als estudis universitaris:

"En l'àmbit de la formació, també, un altre repte és promoure, incentivar i facilitar l'accés a les universitats de les persones que resideixen en zones turístiques, sobretot, dels estudiants que provenen de famílies amb baixos recursos."

Així mateix, parla de la diversificació de l'economia en els territoris turístics com un repte que pot ajudar a revertir els mals indicadors educatius. Segons ella, el fet que hi hagi més diversitat en tipologies de llocs de treball dona un ventall més ampli de perspectives de futur als joves de l'Alt Empordà i, en conseqüència, facilita poder escollir carreres alternatives al sector serveis sense haver de renunciar a viure a la comarca:

"Un altre repte dels territoris turístics és la diversificació econòmica per a deixar lloc a altres activitats econòmiques. Alhora, serviria per incentivar les perspectives laborals de les persones del territori, sobretot els més joves, i de retruc revertir els índexs negatius de fracàs escolar i realització d'estudis."

En últim lloc, la professora és l'única persona que posa la preservació del teixit social i cultural de les poblacions turístiques com a repte de futur a tenir en compte. Ressalta la importància de preservar el teixit social i cultural local davant l'amenaça que suposa la globalització i el creixement descontrolat del turisme, fomentant el turisme responsable i controlant el nombre de visitants per mantenir l'equilibri entre el turisme i la vida local:

"Tenim grans reptes pel que fa a la preservació del teixit social local i de la cultura/tradicions locals, tot això, davant de l'amenaça que suposa la globalització. També, en intentar fomentar un turisme responsable que no sigui un turisme que vingui a fer un abús del territori o una transgressió de les normes socials o locals."

El sociòleg ens parla d'un repte que els altres actors no han contemplat. Es tracta de la responsabilitat social del sector turístic. Ell destaca la importància d'una major implicació del sector turístic en la mitigació dels impactes socials negatius que el mateix sector provoca. Per tal de revertir problemàtiques com la manca de recursos pels residents locals i la pressió sobre els serveis socials i de salut:

"Des del punt de vista social al que hauríem d'aspirar primerament és a què el sector turístic també es fes responsable dels impactes socials que també pot tenir el fet que una zona sigui turística. Seria interessant fer-los participar d'aquest treball."

Tot això és molt complicat, perquè sobretot requereix seure tots als agents en una mateixa taula i compartir necessitats, compartir diagnòstic i compartir propostes. [...] Fan falta grans acords per poder definir una estructura per poder treballar conjuntament aquest tema. Perquè sovint les estratègies de turisme es pensen molt únicament des de l'àmbit econòmic i empresarial, però estaria bé incorporar aquests agents més socials en aquesta definició d'estratègies. Seria la manera de definir i compartir els reptes que tenen més a veure amb l'àmbit turístic."

En resum, els agents socioeducatius i els agents turístics coincideixen a identificar diversos reptes de futur per a les zones turístiques, però des d'enfocaments diferents. Mentre els agents socioeducatius posen l'accent en les preocupacions socials i comunitàries, com la preservació del teixit social i cultural i la millora de les condicions de vida dels residents locals; els agents turístics se centren més en qüestions relacionades amb la millora de les condicions laborals i la professionalització del sector.

No obstant això, hi ha punts de convergència en els dos sectors. Tots dos grups reconeixen la necessitat d'ampliar la temporada turística més enllà dels mesos d'estiu. A més, tant els agents socioeducatius com els agents turístics destaquen la importància de promoure un turisme més sostenible i responsable, tant des d'un punt de vista econòmic com social i ambiental.

5.4. El paper de les institucions públiques

Pel que fa al paper de les institucions públiques en matèria dels impactes del turisme veiem diferències entre els actors de l'àmbit socioeducatiu i els actors del sector turístic. Els primers tenen una visió força crítica amb el paper de les institucions i creuen que no s'està fent front als reptes, sobretot en l'àmbit social, que el turisme suposa per alguns territoris. Els agents turístics, en canvi, creuen que s'estan fent front a alguns aspectes relacionats amb la matèria. Tanmateix, els dos blocs creuen que no s'està treballant prou o que els esforços que s'estan fent no són suficients. El regidor de turisme, però, és l'únic que creu que s'estan fent bé les coses a nivell institucional. Argumenta que l'administració té molt en compte el sector empresarial i que aquesta predisposició a escoltar les inquietuds dels empresaris porta a l'aplicació de polítiques resolutives:

"En el món turístic crec que s'estan fent bé les coses, crec que en part és perquè s'escolta molt a les empreses. Evidentment, tu has d'escoltar el sector i en el cas del sector turístic, cada cop se l'escolta més. [...] Per tant, és molt important que les institucions coneguin el territori. Com més amunt, menys coneixement del territori; però jo veig que en el cas del turisme sí que arriba aquest missatge i crec que és perquè fan més cas a l'empresari, que altres àrees de la generalitat."

L'empresari suggereix que, malgrat els esforços, les mesures implementades no estan donant els resultats esperats. Destaca que en l'àmbit de la formació específica no estan sent efectives i que els treballadors de la indústria turística no veuen en les professions del sector un horitzó de futur. Fet que acaba derivant en un perfil de treballadors poc qualificats i, de retruc, en un mal servei per part de les empreses turístiques. Creu que la solució requereix una millor coordinació entre el sector privat i les institucions formatives per crear oportunitats de carrera laboral més atractives pels treballadors:

"Que un gran percentatge de la gent que treballa en hostaleria, restauració i turisme no fa carreres professionals en això, sinó que és un sector pont cap a un altre és una evidència. No sabria dir si és un problema del sistema educatiu, de les formacions professionals o és un problema dels empresaris, que no ofereixen un horitzó de carrera. Llavors crec que la solució, si és que hi ha una solució que jo pogués dir, crec que passa per aconseguir que empresa i formació creïn un horitzó molt atractiu pels treballadors."

La Dra. en Turisme destaca dos grans problemes en les polítiques turístiques: la manca de prioritat en les agendes polítiques i la manca de visió transversal de les polítiques. Considera que el turisme sovint només es tracta quan hi ha problemes evidents i que manquen propostes proactives en els programes electorals:

"El turisme no es considera com un element prioritari a l'hora de fer política. És a dir, quan el turisme apareix en un programa electoral, és perquè hi ha un problema. [...] Llavors, moltes vegades no s'agafa seriosament i a vegades el que passa és que les persones que han de prendre aquestes decisions potser no en saben de turisme. La persona responsable del turisme hauria de ser algú que entengués el turisme i això normalment no passa."

També assenyala la manca de coordinació entre les diferents àrees governamentals i la mancança d'un ordenament legislatiu en matèria de turisme com un obstacle per a una política turística efectiva. Suggereix que cal desplegar una normativa que legisla el turisme i, també, una visió més integradora i transversal:

"El turisme és molt transversal, per tant, falta una visió més transversal i més integradora. [...] Normalment, no passa això, sobretot a nivell de consell comarcal, diputacions i generalitat. Aquestes caixes estanques fan difícil el poder fer polítiques que realment puguin donar resposta al que es necessita en termes de política turística. De fet, la llei del turisme que es va aprovar l'any 1999-2000 i no hi ha hagut cap revisió, s'han desplegat decrets en aquesta llei. "

Els agents socioeducatius expressen un clar desacord amb el paper de les institucions públiques en l'abordatge dels reptes econòmics i, sobretot, socials a les zones turístiques.

Les Treballadores Socials es mostren crítiques amb les institucions governamentals i creuen que no estan prestant prou atenció als reptes socials derivats del turisme. Destaquen la cronicitat dels problemes socials causats per la inestabilitat econòmica i laboral de la zona, la manca d'habitatge per a la ciutadania, els problemes per garantir l'atenció a la gent gran (en especial la població estrangera) i la falta de recursos durant els períodes de màxima afluència turística. Creuen que fan falta polítiques específiques per a l'atenció i la cobertura de les necessitats socials bàsiques de la població que resideix en zones turístiques. Elles proposen algunes solucions concretes, com la construcció d'un recurs residencial per a les persones transeünts, també, mostren una especial preocupació davant l'arribada d'un gran nombre de persones migrades de zones conflictives i el problema amb traves burocràtiques per regularitzar la seva situació, que s'agreugen en els llocs turístics per la falta d'estabilitat econòmica i la precarietat dels llocs de treball:

"Pel que fa als Serveis Social, ens trobem un gran problema de cronicitat amb les persones que atenem, que vénen donades pels problemes d'estabilitat econòmica i laboral. També, estem notant un bum de persones arribades a Roses des de zones en conflicte, sobretot de Sud Amèrica, que arriben aquí atretes per les condicions de seguretat que hi ha a Espanya. Però les traves burocràtiques i els períodes tan dilatats en el temps per regularitzar la seva situació els porten a una condició de cronicitat dins dels serveis socials i a caure en llocs de treball precaris i en B. La regularització d'aquestes persones és un gran repte per a les administracions."

El sociòleg comparteix amb la resta d'actors socioeducatius la crítica a les administracions, argumentant que no estan implementant totes les mesures necessàries per abordar els reptes del turisme, sobretot en matèria social. Creu que la causa ve donada per la manca d'una visió global i coordinació entre els diferents departaments i administracions. Per això, insisteix en la importància d'una col·laboració interinstitucional per abordar els impactes negatius del turisme a nivell social, posant èmfasi en la necessitat de discutir aquests problemes obertament. Cal destacar que el seu discurs s'apropa molt i està en sintonia amb el de la Dra. en Turisme; tot i que ell inclou els agents sindicals dins l'equació:

“Jo diria que segurament hi ha iniciatives de diferents departaments, però aquests és el gran problema de l'administració. No tenim una mirada global i seria important assegurar a una diversitat important d'agent a parlar sobre la qüestió.”

La professora, igual que les Treballadores Socials, és molt crítica amb les administracions públiques i creu que no estan portant a terme totes les mesures que podrien fer en matèria de turisme. Suggereix diferents propostes com la limitació dels lloguers turístics, l'aplicació de taxes turístiques en més àmbits de l'oferta turística, la restricció i el control de la compra de propietats per a l'especulació turística i la redistribució del turisme a través de Catalunya:

"No s'estan limitant i posant topalls als lloguers dels pisos; tampoc, s'estan limitant les llicències dels pisos turístics i si s'ha fet no és suficient. Es podrien posar més taxes turístiques, no només als hotels, sinó a pisos d'Airbnb, creuers, ets. Llavors, s'hauria d'intentar posar una taxa turística per, primerament, regular els volums de gent que arriba al territori i, també, per fer arribar a les arques públiques diners que es puguin utilitzar per revertir les problemàtiques que el turisme està ocasionant a la població local. També crec que s'hauria de limitar la compra de propietats per a l'especulació turística i treure les facilitats als inversors estrangers, per tal de preservar els recursos del territori i que la població local tingui garantits aquests recursos. Es podria deixar de promocionar el turisme de sol i platja, que contribueix a l'estacionalitat, perquè no necessitem que ens arribi més turisme del que ja tenim a les costes catalanes. Es poden crear xarxes de redistribució del turisme en el territori català."

En resum, els dos blocs, a excepció del regidor, coincideixen en la necessitat de mesures més contundents i coordinades per part de les institucions públiques per abordar els reptes econòmics i, en especial, els socials derivats del turisme a les zones turístiques. Hi ha una crida general a una millor coordinació, col·laboració i prioritat en les polítiques turístiques per afrontar eficaçment els reptes econòmics i socials que afecten les zones turístiques. La diferència és que en cas dels agents turístics reclamen més diàleg entre administració pública i privada. El sociòleg contempla, també, la participació ciutadana i dels agents sindicals en aquest debat.

La visió més crítica cap al paper de les institucions ve donada pels agents socioeducatius; sobretot, pel que fa als impactes socials del turisme. Ja que no han estat contemplats fins fa poc i, en conseqüència, no s'han aplicat polítiques que intentin revertir aquestes dinàmiques.

Tal com apunta la Dra. en Turisme, la falta de legislació en el sector no afavoreix la implementació de polítiques públiques en aquesta matèria. Ja que, l'Estat i les altres institucions governamentals no es veuen obligades a desplegar polítiques per tal de que es compleixin les normatives locals i autonòmiques.

En definitiva, la comparació de totes les entrevistes em porta a veure com la percepció del turisme per part dels dos blocs té notables diferències. Però, també, mostra com en els últims temps el sector turístic comença a incorporar tímidament una perspectiva més social. Fet, que porta als actors dels dos àmbits a tenir certes coincidències en el seu discurs.

Primerament, tots els agents comparteixen l'opinió que el turisme té un impacte econòmic en el territori. Però, aquest impacte per part dels agents turístics és percebut com a positiu, destacant la creació d'ocupació i riquesa del sector. En canvi, els agents socioeducatius posen de manifest les desigualtats laborals i econòmiques associades al turisme, així com els efectes negatius en la cohesió social i cultural de les comunitats locals.

En referència a l'explicació dels mals indicadors socioeconòmics de les zones turístiques, tots els actors coincideixen en el fet que l'estacionalitat impacte directament en les condicions de vida i de treball de la població. Però, la diferència entre agents rau en el fet que els actors turístics centren les seves explicacions principalment en els factors econòmics i els efectes que tenen sobre la població que treballa dins la indústria turística. En canvi, els actors socioeducatius també incorporen una perspectiva més social pel conjunt de la ciutadania dels municipis turístics.

Pel que fa als reptes futurs, els agents socioeducatius i turístics destaquen qüestions diferents. Mentre els primers consideren vital abordar les preocupacions socials i comunitàries, com la preservació de la identitat local i la millora de les condicions de vida dels residents, els segons posen l'èmfasi en les millores de les condicions laborals i la professionalització del sector.

Trobem punts de coincidència en la necessitat de mesures més efectives i coordinades per part de les institucions públiques per a fer front als reptes. Però, la principal diferència entre actors radica en la percepció del paper de les institucions públiques. Mentre els agents turístics criden a un major diàleg entre el sector públic i privat, els agents socioeducatius destaquen la importància de la participació ciutadana i sindical en aquest debat. D'altra banda, els agents socioeducatius expressen una visió més crítica pel que fa a l'atenció dels impactes socials del turisme per part de les institucions públiques, reclamant polítiques més proactives per revertir aquestes dinàmiques.

6. Conclusions

En aquest apartat final vull recalcar que aquest treball ha estat realitzat amb la voluntat de poder entendre una mica més les dinàmiques d'exclusió social de l'Alt Empordà i en concret les de les poblacions turístiques.

El procés d'elaboració d'aquest TFG ha suposat per a mi un sobre esforç pel fet d'haver de compaginar el temps de recerca amb les meves dues feines, una a l'Alt Empordà i l'altre a Osona, i el seguiment de les matèries que he cursat durant el semestre. Però, certament, ha estat enriquidor i gratificant veure com de mica en mica anava assolint els meus objectius.

He gaudit moltíssim de la recerca teòrica en la matèria i dels grans descobriments que he fet d'alguns autors. Val a dir, però, que en aquest apartat he topat amb algunes limitacions per la manca de literatura que fes referència al territori català i, en especial, a l'Alt Empordà. He constatat que s'ha investigat molt sobre els impactes del turisme en territoris com les Illes Balears, les Illes Canàries i la Costa del sol, però no sembla que la temàtica desperti gran interès a Catalunya.

Altrament, també he tingut algunes dificultats en l'elaboració del context, un altre cop per la falta de dades i informes que es referissin específicament a l'Alt Empordà i als seus municipis turístics.

Finalment, ha estat molt satisfactori el procés de recerca qualitativa. El fet d'escollir l'entrevista com a eina principal de recerca m'ha brindat l'oportunitat de conèixer i entrevistar a un seguit de persones que s'han prestat de manera desinteressada a ser entrevistades. Amb les entrevistes he pogut veure diferents perspectives i interpretacions del turisme i així, a través de l'anàlisi i la comparació dels seus arguments, he pogut constatar que la principal eina per a fer front als desafiaments que comporta el turisme és el diàleg i els espais de trobada entre els diferents actors d'un territori turístic, per tal de poder construir un discurs conjunt i reivindicar una legislació que protegeix a totes les parts.

Al llarg d'aquest treball s'ha constatat que molts dels impactes atribuïts al turisme són reproduïbles a l'Alt Empordà, en especial a les seves zones costaneres. A través de les entrevistes als diferents actors del territori es constata que la comarca compleix amb tots els

costos socials del turisme esmentats en el marc teòric. Aquest fet contribueix a explicar els indicadors socioeconòmics d' alt risc que té la comarca.

Primerament, es veu una clara sensibilització per part de tots els agents entrevistats envers als impactes mediambientals que suposa el creixement demogràfic desproporcionat en els períodes de temporada alta. Sembla que l'impacte del canvi climàtic i les problemàtiques que afecten directament el nostre territori, com és el cas de la sequera, han ajudat a sensibilitzar a totes les parts implicades en el turisme.

També es destaquen les dificultats per a garantir l'accés als recursos bàsics de tota la població en els pics d'afluència de la temporada. Fet que porta dinàmiques especulatives per regular l'oferta i la demanda, i de retruc, a dinàmiques d'exclusió cap a gran part de la població resident en el territori que no disposa de prou poder adquisitiu per a poder garantir aquest bé bàsic.

Per altra banda, un altre impacte social on hi ha un acord total per part de tots els agents és el fet que l'estacionalitat del sector està lligada a alts índexs d'atur, donat que un gran percentatge de població que treballa en la indústria del turisme es veu abocada a la contractació temporal en períodes d'estiu. Fet que els obliga a alternar períodes de treball amb períodes d'atur al llarg de l'any. Aquí també s'hi afegeix la precarietat laboral del sector, que ofereix llocs de treball amb males condicions laborals i salarials, conduint a gran part de la població a la cronificació d'una situació de gran vulnerabilitat social.

Un altre fet destacat és la manca d'espai a altres activitats econòmiques que el monocultiu turístic acaba generant en algunes poblacions de la comarca; fet que, en el cas de l'Alt Empordà, té un impacte directe en els indicadors de fracàs escolar i escolarització després dels disset anys. La manca d'oportunitats laborals fora del turisme condueix a la població més jove del territori a tenir una perspectiva laboral de futur molt més reduïda que altres joves que viuen en territoris amb una economia més diversificada.

Per últim, la necessitat d'adaptar l'oferta cultural als gustos de les principals cultures que visiten el territori ha contribuït a la pèrdua d'alguns trets identitaris locals. En el cas de l'Alt Empordà, la cultura francesa ha transformat els locals comercials i els espais culturals de molts municipis, deixant al marge trets identitaris empordanesos com són la gastronomia , la

llengua o els costums dels pobles pescadors. També, el fet de tenir un model de turisme de masses en algunes poblacions ha impactat en el teixit associatiu i comunitari de la comarca, destruint espais que havien estat punts de trobada per a la població local per a cedir-los als visitants d'altres països.

Cal destacar, però, que la falta de regulació en matèria de turisme contribueix al fet que aquests impactes socioeconòmics siguin reproduïbles a la gran majoria de municipis turístics. És preocupant que un element que comporta tantes implicacions per a la ciutadania no tingui cap mena de regulació en l'àmbit Estatal, i que a escala autonòmica la Generalitat només hagi desplegat un decret, el DECRET 75/2020, de 4 d'agost, de turisme de Catalunya, que bàsicament només regula els requisits que han de complir alguns establiments turístics. Crec que potser això es deu al discurs elaborat per la OMT, el fet de situar el turisme com a un dret fonamental ha posat els turistes en el focus d'interès conduint a la ciutadania local a una posició d'invisibilitat.

En definitiva, ha quedat clar que el turisme té molts impactes socioeconòmics en un territori i en la seva població. Però aquests impactes poden ser positiu o negatiu, en l'actualitat els negatius cada cop guanyen més terreny a causa de la falta de regulació i la falta d'interès en la matèria que tenen les institucions governamentals.

Mostra del malestar que pot generar el turisme descontrolat és que en els últims temps han començat a sortir plataformes ciutadanes a tot l'Estat que reivindiquen una legislació que reguli la indústria turística i que protegeixi a la ciutadania local. Al mateix temps, també reivindiquen el compromís que les institucions públiques han de tenir a l'hora d'aplicar polítiques que reverteixin les dinàmiques negatives que el turisme produeix. En aquest sentit, durant les últimes manifestacions de l'1 de maig una de les principals reclamacions va ser expressada pels mateixos treballadors de la indústria turística, reivindicant la millora de les condicions de treball i salarials.

Per això, crec que és d'extrema necessitat tenir un debat social en profunditat sobre el turisme, en el qual tots els actors que hi estan implicats hi participin. En aquest debat s'haurien de recollir les diferents perspectives i assentar les bases legislatives d'una regulació que sigui equitativa i protectora de tots els estrats de la societat. Aquest tema s'ha de tractar a tots els nivells de la societat, no només en l'esfera macro; ja que, si no ho fem, poblacions i

comarques turístiques, com la de l'Alt Empordà, amb uns indicadors d'alt risc, es poden veure abocades a situacions pràcticament impossibles de revertir. Les conseqüències les pagaria la seva ciutadania i en especial els més vulnerables.

Per això, considero la necessitat de reivindicar la participació en aquest debat del Treball Social. Primerament, perquè gràcies al treball directe amb la ciutadania i l'atenció de les seves necessitats les treballadores socials són coneixedores de primera mà de les problemàtiques socials que suposa el sector del turisme en un municipi o territori. En segon lloc, la capacitat analítica i de resolució de problemes que requereix el treball social pot ser clau a l'hora d'analitzar les causes de les problemàtiques ocasionades pel turisme i establir estratègies de treball. Finalment, el fet que el treball social sigui sinònim de treball en grup i treball multidisciplinari, fa que les treballadores socials puguin facilitar la inclusió de totes les perspectives dels participants, per tal de poder arribar a consensos entre ells.

En conclusió, la participació en el debat del treball social pot esdevenir un element facilitadors, dinamitzadors i propulsor de possibles solucions i estratègies per a revertir les dinàmiques de precarietat i de vulnerabilitat social que estan lligades al turisme.

7. Bibliografia

- Altimira, R. i Muñoz, X. (2007). El turismo como motor de crecimiento económico. *Anuario Jurídico y Económico Escurialense*, XL 677-710 / ISSN: 1133-3677
- Armangué, J. (2018). L'economia empordanesa millora, les desigualtats socials creixen. *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*. Figueres: AIEE. Vol. 49 p. 201-223.
- Arranz, J.M., Davia, M.A. i García-Serrano, C. (2015) Desigualdad salarial y empleo de bajos salarios en los países desarrollados. *Ekonomiaz* (87) p. 61- 87
- Buades, J. (1996). El turismo como modelo de industrialización: Una guía de costes ecológicos y sociales en el Mediterráneo. *Ecología Política* (12) 51–60.
- Cantenys, C. (2010). Projecte de millora del Consell Comarcal de l'Alt Empordà *Creació de l'Institut de Promoció Econòmica, Turisme i Desenvolupament de l'Alt Empordà*. Escola d'Administració Pública de Catalunya. Generalitat de Catalunya.
- García, F. (2024). Los desequilibrios territoriales del turismo en la Cataluña de inicios del siglo XXI. *Cuadernos Geográficos*, Universidad de Granada (34) p. 55-81.
- Garcia, J.M. (2003). La precariedad laboral als serveis. El cas d'Alacant i la Marina Baixa. *Revista Catalana de Sociologia*, (19) p. 31-53
- Gascón, J. (2016). Deconstruyendo el derecho al turismo / Deconstructing the right to tourism. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*. (113) p. 51–69.
- Gascón, J. (2016). ¿El turismo sostenible es un “gremlin”? De la autogestión local a la gentrificación. *Ecología Política*, 52, 35–42. <http://www.jstor.org/stable/26333508>

- Institut d'Estadística de Catalunya. (2023, 19 de juliol). *Índex socioeconòmic territorial. 2020*. Generalitat de Catalunya. [Nota de premsa]
<https://govern.cat/govern/docs/2023/07/19/09/22/19f9fedc-aeb4-4950-ad1b-a1a6eb1fd4d7.pdf>
- Khatchikian, M. (2000). Historia del Turismo. *Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, Vol.6. (3) p. 599-603
- López, R. i Quintana, I. (2018). *Diagnòstic Social de l'Alt Empordà*. Observatori Social de l'Equip d'Inclusió i Atenció a la Comunitat.
- López-González, J.L. (2020) Las Kellys y el turismo: de la invisibilidad del cuidado a la visibilidad política. *Digithum*, N.º 25 P.1-12
<https://raco.cat/index.php/Digithum/article/view/373030/466658>
- Observatori del Treball i Model Productiu. (2024). *Comarques catalanes: indicadors bàsics de producció, ocupació i atur*. Generalitat de Catalunya. Departament d'empresa i treball.
- Observatori del Treball i Model Productiu. (2024). *Atur per comarques i municipis*. Generalitat de Catalunya. Departament d'empresa i treball.
- Martín, J. i Brugué, J. (sense publicar). GEOGRAFIES DE L'EXCLUSIÓ I LA VULNERABILITAT A LES COMARQUES DE GIRONA. *Universitat de Girona*.
- Martínez-Gayo, G. i Martínez Quintana, V. (2020) Precariedad laboral en el turismo español bajo la perspectiva de género. *PASOS. Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*. ISSN 1695-7121 p. 649- 663.

8. Annexos

PREGUNTES	AGENTS SEGONS SECTORS					
	A) AGENTS SECTOR TURÍSTIC			B) AGENTS SECTOR SOCIAL		
	A.1. Empresari sector turístic	A.2. Regidor sector turístic	A.3. Dra. en ciències del turisme	B.1. Treballadores Socials de l'administració pública	B.2. Sociòleg de l'administració pública	B.3. Treballadora social del tercer sectors
<p>1. Per vostè, quin impacte té el turisme, en un territori? I en la seva ciutadana?</p>	<p>D'altra banda, hi ha un tema de recursos, que quan un lloc està preparat per assumir 10.000 persones i n'acull 150.000 dons obliga a adaptar el territori a aquesta situació per poder donar els mateixos serveis.</p> <p>Per un cantó hi ha el tema econòmic, que evidentment el turisme impacta d'una forma positiva en el territori creant ocupació. També, crea un perfil d'ocupació que impacta en el territori, acostumen a ser treballadors més joves. Perquè, els horaris</p>	<p>Evidentment, té impacte, negar-ho no té cap sentit, però té impacte com qualsevol altra activitat econòmica.</p> <p>En l'àmbit social, també té una implicació. El sou mitjà al voltant de la central nuclear d'Escó és de 3000 euros. Aquí a Roses no arriba a 3000 euros ni de casualitat, perquè som sector serveis. Què vull dir amb això, doncs quedem del que et dediquis tindràs un nivell de vida o un altre. Amb això no vull dir que el sector turístic sigui de menys qualitat que d'altres per definició. Però, sí que és evident que quan tens indústria</p>	<p>El turisme pot generar impactes positius i impactes negatius, llavors dintre d'això pot generar impactes en diferents àmbits: l'ambiental, l'econòmic, el social, cultural, etc. Des del punt de vista econòmic o socioeconòmic. Està clar que el turisme genera llocs de treball, a nivell de balança de pagaments és evident que compta com una exportació, per tant, ajuda a equilibrar la balança de pagaments com aspectes que poden</p>	<p>A nivell econòmic o laboral l'impacte és directe, les feines són totalment temporals. A Roses tenir una feina anual de cara el que és la nostra tipologia d'usuaris és pràcticament impossible a territori no aconseguen feina. Això, és el primer impacte.</p> <p>També té impacte a nivell residencial, el tema de la vivenda. Perquè ens trobem que hi són vivendes temporals, vivenda de lloguer d'estiu. Llavors, la gent li costa molt trobar</p>	<p>En el cas de la comarca de l'Alt Empordà té un impacte important, perquè és un dels principals sectors econòmics dins l'estructura econòmica de la comarca. Dira que el sector serveis està al voltant del 70-75% de l'activitat econòmica, o potser és una mica més alta, ara no tinc la dada al cap. Dins del sector servei el sector turístic i en especial en els municipis costaners condiciona molt el tipus d'economia de la comarca. També, hem de tenir en compte que no estem parlant d'un turisme de super</p>	<p>Està clar que sempre només mirem l'impacte que pot tenir el turisme sobre el territori, per tant, a nivell econòmic hi ha un impacte, sobretot per a les persones propietàries dels locals turístics. Però, també hi ha un impacte negatiu sobretot per al personal que treballa en</p>

	<p>acostumen a ser més complexes, tot això també afecte en la gent del territori, evidentment.</p> <p>Diria que els reptes són adaptar el territori a la pujada de visitants i al mateix temps aconseguir que aquest augment de riquesa es reparteixi bé amb la gent del territori, amb els treballadors i la gent que viu a la terra.</p>	<p>tens possibilitats de tenir més personal qualificat per a treballar. Tot i així, hi ha molts tipus de turisme i el que hem d'apostar és per un turisme de qualitat que faci millorar els sous dels nostres ciutadans. Si acceptem que el tiquet mitjà d'un restaurant són 20 euros el cambrer no pot guanyar gaire més de 1500 euros. Si acceptem que el tiquet mitjà són 120 euros, potser el cambrer també podrà cobrar 2000 euros. Per tant, amb què hem de treballar és amb això, en augmentar la qualitat del turisme per poder augmentar la qualitat de vida dels nostres ciutadans. Per tant, no és problema del turisme sinó que és problema del model turístic que tenim. Estarem d'acord que en el sector turístic avui en dia el turisme de masses ja ningú el vol i tothom vol un turisme molt més selecte, més específic i,</p>	<p>ser positius. Però, també és veritat que per l'altra banda que en impactes negatius ens hauriem de plantejar a nivell de llocs de treball, la qualitat d'aquests llocs de treball. Quan dic la qualitat vull dir-te: si són temporals, quina és la retribució si són el sou bàsic o per sota o no. Això també és important, no és només la xifra de dir hi ha tanta gent que han trobat feina, val estar molt bé, però quin tipus de feina?</p> <p>Llavors també és veritat que de vegades el turisme pot generar inflació en els territoris. Tot i que moltes vegades es tira la culpa a agents com el turisme, però no sempre, turisme és el que hem tingut sempre més o menys,</p>	<p>habitatge i el que troba és precari o a uns preus que evidentment no poden assumir. Per tant, la gran font de crisi, ja no només en aquest sector sinó en tots, però aquest està especialment afectat en els llocs de turístics.</p>	<p>qualitat a la comarca. És un turisme molt concentrat en temporades, sobretot en la temporada alta d'estiu, i això condiciona molt el tipus d'impacte que té sobre la població de la comarca. Per tant, al meu entendre té un impacte bastant negatiu en alguns indicadors més socials, com poden ser la taxa d'atur o el PIB.</p> <p>El sector econòmic predominant acaba tenint un impacte sobre les condicions de vida de la ciutadania. Si és un sector que només dona feina una part de l'any, això fa que la població la resta de l'any hagi de subsistir. Estem parlant d'unes infraestructures turístiques de poca qualitat, per tan això també repercuteix en el tipus de llocs de treball i de condicions</p>	<p>aquest sector serveis, amb contractes de treball més precaris i temporals que fa que la situació laboral d'aquestes persones sigui inestable. Això combinat amb l'increment de preus en els costos de la vida diària faci que aquestes persones disminueixin el seu capital.</p> <p>També, crec que hi ha un impacte social, ja que es generen unes dinàmiques socials on hi ha una part de la població</p>
--	--	---	--	---	---	--

		<p>per tant, que pugui fer més despesa i que es tradueixi millor en el dia a dia. Tant per l'empresa com pels treballadors de l'empresa, al final també un canvi que es veu cada cop més, és que els empresaris són cada cop més conscients que els seus treballadors han de cobrar i viure bé. Si tu vols que l'empresa doni un bon servei falta que el teu treballador sigui format, estigui motivat i això es tradueix amb un sou correcte i amb unes condicions de vida correctes, també. Cada cop hi ha més hotels, sobretot, hotels que són els que tenen més plantilla i més poden complir les 40 hores setmanals, més intenten complir que els treballadors tingui dos dies de festa continuada, més intenten complir que tinguin un cap de setmana lliure per mes. Que això fa deu anys era impossible. Hem notat</p>	<p>si traiem el COVID, i la inflació està disparada per altres coses. Amb això vull dir que no és l'únic causant, però de vegades pot passar.</p> <p>A nivell ambiental, potser és del que tots tenim més clars i és evident, que el turisme és una mobilitat i els desplaçaments generalment generen contaminació. Però, a més a més, hi ha tot el tema de l'ús dels recursos i l'abandonament d'activitat tradicionals com podria ser treballar el camp per anar a altres activitats més tipus serveis com el turisme. Però també és veritat que hi ha alguns espais, mirant el vessant positiu, que s'ha preservat justament perquè de cop la població local</p>		<p>laborals de la població que s'ocupa en aquest àmbit. Tota aquesta combinació fa que tingui un impacte bastant negatiu en les condicions de vida de la població. Per això, els principals indicadors de la dimensió socioeconòmica a la comarca estan bastant per sota del d'altres territoris semblant o del conjunt de Catalunya. Tenim una renda per càpita un 20% inferior a la mitjana catalana i la taxa d'atur, tot i tendir a disminuir en els darrers anys també és una mica més alta que en l'àmbit català o de les comarques Gironines. També si mirem algun indicador més d'estructura econòmica veiem que el PIB, la capacitat de produir riquesa a través del producte interior brut a la</p>	<p>amb una situació econòmica menys favorable i això crea una diferenciació social respecte a aquells que tenen menys diners que s'acaba traduïnt en diferències en molts nivells d'aquestes persones per exemple: en el capital cultural, en el grau de salut, en el nivell de problemàtiques socials que necessiten ser ateses, etc.</p> <p>A part d'això, un dels majors problemes del turisme actual el porta el</p>
--	--	--	---	--	---	--

		<p>aquest canvi amb els hotels, que son els que tenen més plantilla i, per tant, poden jugar més. Però, és evident que el sector turístic haurà de normalitzar-se amb unes normes laborals que tenen 100 anys i que avui en dia la gent ho vol i ho necessita. Sobretot per conciliar la seva vida familiar, per tindre un futur. Perquè per fer plans de futur fan falta uns ingressos adequats i sobretot uns ingressos estables.</p>	<p>ha entès que hi havia turistes que hi anaven a veure'ls i han entès que hi havia la necessitat de protegir-los des d'un punt de vista ambiental, per exemple.</p> <p>Des del punt de vista sociocultural, el turisme també és una eina que pot ser una eina de doble fil. És veritat que, per una banda, un turisme ben gestionat pot portar a l'acostament i el diàleg entre persones de diferents cultures. Això va ser molt clar que el</p>		<p>comarca és inferior al conjunt de Catalunya.</p>	<p>fenomen de la gentrificació. El turisme fa que augmentin en general els preus i fomenta les inversions i l'especulació immobiliària, en favor a lloguers turístics o temporals dificultant l'accés a l'habitatge de la ciutadania autòctona de la zona, portant-los a buscar residència en àrees més apartades dels nuclis turístics. Això fa que tanquin els petits comerços locals d'aquestes àrees i en</p>
--	--	---	---	--	---	---

			<p>turisme va tenir un paper molt clau en l'obertura de ment a les persones durant la dictadura franquista, especialment a la costa brava, gràcies a l'arribada de gent que venien de fora. Però, també és veritat que en altres contextos pot generar l'efecte demostració i el que vol dir: voler ser com i aspirar a allò que per possibilitat ho tens més limitat, no?</p> <p>I aquí moltes vegades també en</p>			<p>conseqüència es perdi el teixit de barri. Això fomenta la proliferació de comerços només destinats al perfil de turista que visita a la zona, globalitzant una imatge que afecta la identitat cultural de la mateixa zona.</p> <p>En l'àmbit educatiu ens trobem impactes també, en concret seria la manca de formació superior dels habitants de les zones turístiques i el fracàs escolar. Això es deu a dos factors, el</p>
--	--	--	--	--	--	---

			<p>l'impacte en la comunitat local o en la població local, aquesta part més cultural o sociocultural, potser ara se'n comença a parlar més, però de vegades queda com molt més oculta. Però, que és molt important perquè afecte maneres de fer, maneres de viure, maneres de relacionar-se. També a més a més això no?, a on podem viure, com podem</p>			<p>primer té a veure amb el monocultiu turístic, el qual no requereix molta formació especialitzada i a més durant la temporada alta la gran demanda de personal facilita l'entrada al mercat laboral de molt joves. Per tant, per a molts joves d'aquests territoris la formació superior no és atractiva i en conseqüència no tenen perspectives de continuar estudiant. També, un altre fet que ens estem</p>
--	--	--	--	--	--	--

			<p>viure. És evident que, per exemple, una mal regulació d'aspectes com els habitatges pot generar també problemes greus. Si de cop tothom decideix que és més rendible posar l'habitatge al lloguer dels turistes, què passa amb la gent que necessita llogar un pis.</p> <p>L'impacte a la Costa Brava, és una mica el que et deia. Però, et diria que la Cosa</p>			<p>trobant en els últims anys és que els poc joves que volen arribar a cursar un grau universitari s'estan trobant que l'especulació turística de Girona i Barcelona impossibilita el fet de poder llogar una habitació d'estudiant, a causa de les baixes rendes de les famílies del territori. Fet que els porta a decidir posposar i allargar l'entrada a la universitat per tal de poder generar una quantia d'estalvis</p>
--	--	--	--	--	--	---

			<p>Brava com a territori és extens i la realitat és diferent en els diferents municipis.</p> <p>Però bàsicament, perquè el tipus de turisme és diferent.</p> <p>Jo et diria que a nivell d'impacte, per exemple comparar un Llançà, un Cadaqués o fins i tot si vols un Roses amb un Lloret, un Blanes l'impacte és diferent perquè l'activitat també és diferent.</p> <p>Hi ha llocs on el turisme ha estat una</p>			<p>important que els permeti costejar-se les despeses estudiantils. Temps, que en moltes ocasions s'acaba cronificant i no acaben arribant a la universitat. En d'altres, l'impossibilitat de llogar una habitació a Girona o Barcelona els porta a buscar alternatives de formació, com els Graus de Formació Professional Superiors, per logística acaben prioritant la proximitat i es decanten per l'oferta comarcal o la de les</p>
--	--	--	--	--	--	--

			<p>activitat, en el cas del Lloret per exemple, clarament molt estacional i dirigit a un públic molt específic, basat en grans hotels i, per tant, això genera uns impactes tant a nivell d'ús de recursos com és l'aigua, com a nivell de llocs de treball i condicions de treball de les persones que estan treballant en turisme.</p> <p>Si llavors, parles de llocs com Tossa ha tingut un model de</p>			<p>comarques veïnes. També, la FP no només és més econòmica sinó que també facilita la possibilitat d'estudiar i treballar a la vegada. Cosa que amb el Pla Bolonya de les universitats, en general, no es contempla que els estudiants hagin de compaginar estudis i feina i, per tant, es converteix en un aspecte limitant per als joves dels territoris turístic, els quals, solen tenir una renda familiar</p>
--	--	--	---	--	--	---

			<p>desenvolupament diferent. Els hotels són normalment negocis més petits, negocis familiars i, per tant, l'impacte que s'ha generat és diferent tot i ser una destinació també de la Costa Brava.</p> <p>Llavors, diria que generalitzar és complicat i també una mica ens permet veure que el turisme no sempre es desenvolupa de la mateixa manera i, per tant, no sempre té els</p>			<p>molt baixa i no poden permetre's el luxe d'estudiar a temps complet.</p>
--	--	--	---	--	--	---

			<p>mateixos impactes.</p> <p>Hi ha llocs com un Tossa o Llançà que l'activitat turística ha permès establir d'alguna manera a la població, perquè sinó potser la població hauria marxat del territori i els hi ha donat serveis que potser en ser poblacions petites no tindrien. Un exemple és Palamós, si no hagués estat pel turisme mai hauria tingut un hospital.</p> <p>Però evidentment,</p>			
--	--	--	---	--	--	--

			<p>quan es descontrola, com per exemple a Lloret, doncs això pot generar problemes.</p>			
<p>2. Com explicaria, que els indicadors socioeconòmics solen ser més baixos en les zones turístiques?</p>	<p>Si nosaltres tinguéssim un Silicon Valley a Roses, a l'Alt Empordà, doncs vindria gent amb uns sous molt alts i tindriem un sector productiu que està portant moltíssima gent que està cobrant molt i augmentaria la riquesa i això es notarien en els indicadors. En treballar en un sector on majoritàriament la gent que està empleada té rendes més baixes passa que les estadístiques surten clares. En el</p>	<p>Com més estacional és el turisme l'empresa menys pot retenir l'empleat. Què vol dir retenir?, retenir amb un sou i unes condicions laborals. Si tu obres dos mesos has d'agafar el personal que trobes per dos mesos, que és el personal que no pot treballar tot l'any. I per què no pot treballar tot l'any? Perquè no té la qualificació, per tant, li paguen menys, perquè està menys preparat. Això es tradueix amb un pitjor servei en el restaurant i en què el turista que ve i accepta aquestes condicions és de menys qualitat, per tant, empitjores la qualitat del</p>	<p>Això té molt a veure amb el model de turisme que tu desenvolupes. En el cas de Lloret de Mar, per exemple, jo et diria que és un model que d'entrada no va ser planificat, perquè va sorgir de les diverses iniciatives espontànies de la gent que veien que hi havia una oportunitat. Estem parlant dels anys cinquanta, on hi havia molta pobresa de la postguerra, llavors, veien que si llogaven una habitació feien molts més diners que si</p>	<p>Està directament relacionat amb el que es comentava anteriorment. Pensa que aquí la gran majoria de contractes són fixos discontinus. Aleshores tot l'any el que fan és o fer feina temporal, que això depèn molt de la temporada com vagi i com deixa d'anar. De si hi ha crisi, clar arremtem dos crisis molt important i això es nota moltíssim. Això ho compaginen amb</p>	<p>Això té a veure amb el tipus de sector econòmic, que està molt concentrat en la temporada i és un turisme més aviat de baixa qualitat, el qual fa un ús molt intensiu de mà d'obra. Ja que és un sector poc qualificat i les condicions de treball no són molt bones.</p> <p>També és veritat que la riquesa que genera el sector no es redistribueix entre la població, queda molt concentrada en uns actors determinats.</p>	<p>Molts indicadors socioeconòmics es deuen al caràcter temporal de la majoria dels contractes que es fan en el sector turístic. Si l'economia local depèn únicament i exclusivament del monocultiu turístic, no hi han altres formes de generació de riquesa i en conseqüència</p>

	<p>turisme i la restauració hi ha molta gent contractada amb els sous més bàsics. Si tinguéssim 50 Bullis i tots els cuiners cobrant moltíssim seria turisme igual, seria restauració igual, però tindríem uns indicadors socioeconòmics molt més elevats. Llavors, no és només el turisme sinó el tipus de treballadors que es busquen pel turisme o que es troba pel turisme.</p>	<p>turisme. Quan tu tens obert tot l'any, tu pots donar-li feina tot l'any en aquest treballador, pots fer que es formi, per tant, tu pots donar un millor servei a la teva empresa i, pots apujar el preu del teu restaurant i pots atreure un turisme de millor qualitat. Per tant, és culpa del turisme o és culpa del personal? No ho sé, no sé ben bé on està al problema. Jo trobo a faltar quan fan aquests estudis, uns estudis amb profunditat, perquè que em comprin Roses amb Sant Cugat del Vallès, doncs ho sento molt, però no em serveix de res si a Sant Cugat hi vas i no hi ha ningú pel carrer durant el dia perquè la gent està treballant a Barcelona. En canvi, a Roses hi ha més gent de dia que de nit, perquè la gent hi va a passar el dia i després se'n va. Per tant, faria falta quan fan aquests estudis que els fessin en profunditat i ben fets, no</p>	<p>anaven a treballar al camp i, clar, això va conduir a què el paper de les dones sigues molt important en el desenvolupament del turisme, a partir d'aquí s'ha anat ampliant cada vegada més. Però ha anat creixent d'una manera desplanificada des de l'inici. En altres llocs, potser s'ha contingut més i hi ha hagut una certa ordenació. A vegades ,potser, també per les mateixes limitacions físiques del territori, com Tossa, no es pot estendre més.</p> <p>Llavors, també és el perfil de les persones que et vénen a visitar i també el com t'arriben. Molts d'aquests llocs de la costa brava el que va passar és que els grans turoperadors</p>	<p>ajuts de prestacions. Llavor si un any et toca l'atur perfecte, però l'any que no et toca subsidi, la renda baixa exponencialment. Això, sumat a l'augment del cost de vida i la inflació és com un còctel.</p>	<p>Nosaltres hem estat participant amb un projecte on l'Ajuntament de Roses participa. Ells volien crear un Observatori de l'impacte social del turisme, volien veure com el turisme té un impacte en diferents esferes de la vida quotidiana. Per exemple el preu de l'habitatge, el preu dels productes de primera necessitat on algunes zones puja a causa del turisme, com els habitatges turístics acabaven expulsant o condicionant l'accés a l'habitatge de la població que hi treballava..</p> <p>Tota aquesta combinació fa que tingui un impacte</p>	<p>la repetició no és diversa i no garanteix que arribi a tots extractes de la societat.</p>
--	---	---	---	--	--	--

		<p>agafant quatre dades, perquè crec que és més un estudi periodístic que no un estudi social o econòmic, no ens enganyem.</p> <p>També tenim un altre problema, el poc valor que es dona als estudis turístics. Hi ha gent que estudia cuina, hi ha gent que estudia per sala, hi ha gent que estudia turisme per treballar en una recepció, etc. I molts cops les pròpies empreses no ho valoren això, tant és el mateix una persona que ha estudiat un cicle de restauració com una persona que no ho ha estudiat o que potser no ha estudiat, però té 40 anys d'experiència. Això molts cops no es valora, llavors, s'ha de valorar molt bé, i això sí que és un canvi legislatiu. S'ha de valorar molt més els estudis en el sector del turisme si volem augmentar la qualitat del turisme i que aquesta bretxa salarial entre el</p>	<p>van començar a imposar moltes restriccions i en el moment que s'entra a competir en preu passa això que estem dient, de cop has d'abaixar preus, has d'abaixar salaris, etc. Llavors, aquest és un punt, hi ha zones on perquè la planta hotelera ha estat més petita o no han necessitat haver de fer pactes amb turoperadors han pogut treballar segons altres models que potser els permeten més qualitat. Fins i tot avui en dia hi ha molts municipis que estan treballant amb aquesta base oferint visites a bodegues, productes de restauració més de la banda alta, etc.</p> <p>Justament, buscant haver de sortir d'aquest model</p>		<p>bastant negatiu en les condicions de vida de la població. Per això, els principals indicadors de la dimensió socioeconòmica a la comarca estan bastant per sota del d'altres territoris semblant o del conjunt de Catalunya. Tenim una renda per càpita un 20% inferior a la mitjana catalana i la taxa d'atur, tot i tendir a disminuir en els darrers anys també és una mica més alta que en l'àmbit català o de les comarques Gironines. També si mirem algun indicador més d'estructura econòmica veiem que el PIB, la capacitat de produir riquesa a través del producte interior brut a la comarca és inferior al conjunt de Catalunya</p>	
--	--	--	--	--	---	--

		sector turístic i el no turístic canviï. Això també farà que la gent que viu a França o a Holanda amb un sou mitjà no podran vindre de vacances, tinguem-ho clar, es convertirà en un producte elitista.	"low-cost" i deixant de basar l'oferta únicament en un model de "sol i platja" és una manera de poder allargar i desestacionalitzar el sector, millorant l'estabilitat laboral de les persones que treballen en el sector.			
3. Quins creu que són els reptes de futur de les zones turístiques en termes tan econòmics com socials?	Penso que el repte de futur a les zones turístiques en general és complex. Però en la nostra zona turística que està banyada per l'estacionalitat el repte de futur és per un cantó aconseguir una millor conciliació de la vida dels treballadors. Crec que és molt important i és complex a la restauració. Però, és el repte més important. I segon i tercer, potser per un cantó és aconseguir	Si et sembla per respondre a aquest pregunta et parlaré del el nostre pla de treball. A turisme, no sé si ho saps, però hi ha dues cares el front office ,que és atendre el turisme que ve i, l'altre la feina de promoció. Doncs la majoria de feina de promoció que estem fent és per atreure públic a la temporada baixa, cada població ha de decidir com ho fa, perquè no hi ha dos poble iguals. Nosaltres treballem molt amb tot el que és el turisme actiu de natura, perquè Roses està	El gran repte en general de tot el sector és el tema de la sostenibilitat. Però quan et dic sostenibilitat no vull dir ambiental, sinó entesa de manera integral. Per tant, el que es parla ara dels ODS. Que els primers fan referència al benestar de les persones. Aquest és el gran repte de les zones turístiques, aprendre a treballar més en base el benestar de les persones, quan dic el benestar de les	A Roses a l'estiu estem parlant que ve gent atreta per aquest model econòmic d'estiu i ens trobem a gent que ve d'altres poblacions, siguin estrangers o d'altres territoris d'Espanya, que vénen a buscar aquest model d'estiu que llavors es queden aquí i acaben entrant en aquesta roda que no en surten mai. Llavors, a Roses un dels problemes	L'objectiu econòmic del turisme o el sector serveis no es concentrés només en la temporada d'estiu i pogués diversificar l'arribada de turistes, és a dir desestacionalitzar l'economia al llarg de l'any. Perquè, això permetria que tingués un impacte econòmic més sostingut. També, en haver interactuat amb gent del sector en algunes ocasions per treballar en conjunt, es parla molt que seria interessant diversificar el perfil de turista.	Tenim grans reptes pel que fa a la preservació del teixit social local i de la cultura/tradicions locals. Tot això, davant de l'amenaça que suposa la globalització. També, en intentar fomentar un turisme responsable que no sigui

	<p>també que si ens fa falta gent de fora, perquè hi ha molta més demanda de treballadors un període de l'any, és aconseguir que aquesta gent tingui una segona llar a Roses, d'una manera que sigui equilibrada per a ells. Ja sigui amb alguna espècie d'habitatge pensat per a ells o alguna cosa que ajudi a la mobilitat interterritorial. I l'altre repte crec que és la professionalització del sector, aconseguir que els treballadors vegin una carrera en la nostra feina i no un pas temporal d'estar en un lloc.</p> <p>Tot això, també va de la mà d'un canvi d'accés al turisme i la</p>	<p>envoltat de parcs naturals i, per tant, és un turisme que és més agradable fer-lo a la tardor- hivern que no pas a l'estiu. El turisme que ve en temporada baixa no és el turisme familiar, és un públic de 50 anys cap amunt sense càrregues familiars i amb més recursos econòmics perquè la seva vida laboral està més elaborada i, per tant, té més ingressos. En conseqüència, el tiquet mitjà és més elevat que la gent que ve a l'estiu, llavors, és un altre tipus de públic. Això ens serveix per estirar la temporada i amb una qualitat més alta. Aquest és el nostre pla de voluntats i amb el que estem treballant. Per tant, l'objectiu ha de ser aquest, ara cada poble és com és i cada destinació turística ho ha de fer amb els recursos turístics que té, però es tracta d'això d'ampliar la temporada.</p>	<p>persones vull dir de les persones que hi viuen. Perquè al final això és com una roda, si les persones que hi viuen tenen uns sous dignes, tenen feina tot l'any, no se senten pressionats per abandonar l'habitatge o haver d'anar a buscar un lloc més econòmic perquè de cop en el que viuen no poden costejar-lo, que poden conciliar la vida familiar amb la laboral. Això de retruc, què fa? doncs fa que aquestes persones que són les que acabaran atenent els turistes quan arribin també donin una millor atenció i els turistes estiguin més satisfets. Per tant, jo diria que el repte sobretot, perquè moltes vegades quan parlem de turisme ens hem focalitzat molt fins</p>	<p>principals és el transport hi ha transport a Figues, però aquí t'has de buscar la vida. Després si a la gent li dius de treballar a la Jonquera o a Olot per a ells és com si fos súper lluny per la manca de facilitats en el transport. Llavors, continuem perpetrant el model i és molt difícil sortir d'aquesta roda.</p> <p>També trobem els transeünts a l'estiu que vénen a fer castells de sorra i exploten el fet que aquí estigui ple de gent a l'estiu. Generant una sota economia més marginal que intenta sobreviure</p>	<p>Poden arribar a un perfil turístic de més qualitat que et permet generar més ingressos. En l'àmbit econòmic es parlen sobretot d'aquests dos elements.</p> <p>Des del punt de vista social al que hauríem d'aspirar primerament és a que el sector turístic també es fes responsable dels impactes socials que també pot tenir el fet que una zona sigui turística. Seria interessant fer-los participes d'aquest treball més de pensar en tot el que genera les qüestions més negatives que genera el turisme.</p> <p>Una forma de revertir aquests impactes negatius seria trobar un sistema que realment poguéssim repartir tots els beneficis que genera, que a escala comarcal</p>	<p>un turisme que vingui a fer un abús del territori o una transgressió de les normes socials o locals. Al mateix temps cal un enfoc per transitar cap a un turisme que responsable amb l'entorn a nivell mediambiental, és a dir, que arribi al nostre territori amb mitjans nets i que un cop arriba al territori cuidi l'entorn.</p> <p>Segurament, un dels majors reptes és intentar controlar el nombre de</p>
--	--	---	--	--	--	---

	<p>hostaleria. Potser s'hauria de dibuixar el sector com un sector més exclusiu, ja que no és un ve bàsic i, per tant, per poder complir uns estàndards de qualitat cap als professionals els costos haurien de pujar. Aquest fet portaria que no tothom pogués ser client del sector. Però entendre el turisme com a un bé bàsic porta a una menor qualitat dels llocs de treball i això acaba repercutint en la vida dels treballadors. Per tant, potser s'hauria de treballar en un canvi global de la visió del turisme i l'accés a ell. Assumint que no tothom hi pot tenir accés i, per tant, assumint que no hi pot haver un turisme</p>	<p>La qüestió no és fer més alta la piràmide sinó ampliar les bases i, potser també, hem de tallar la punta i augmentar la base. Perquè el pic de l'estiu comporta no trobar personal i el que es troba no és el més qualificat, això comporta que es dona un mal servei. Potser les empreses han de plantejar-se treballar menys durant el pic de l'estiu, per repartir els esforços que s'estan fent durant la temporada baixa.</p>	<p>ara amb els impactes mediambientals que és evident que hi són i s'han de treballar, i ens hem focalitzat molt en la part més econòmica, potser no? Però, aquesta dimensió més de tenir cura de les persones, jo crec, que no s'ha treballat tant. La prova és aquesta, torns llarguíssims i sous molt baixos que al final, a més a més, això va en contra del mateix sector. Per què qui acaba fent aquesta activitat? doncs les persones que no tenen res més. Però, ho fan sense ganes i desmotivades i a la que poden busquen una altra feina, per tant, l'atenció tampoc no és bona.</p>	<p>amb aquestes feines d'estiu des de la indigència. El fet s'agreuja perquè a escala de comarca no tenim cap recurs residencial per a aquestes persones transeünts. Abans disposàvem de la Sopa i ara ja només atén gent empadronada a Girona, per tant ens trobem que avui dia tota aquesta massa de transeünts que venen no tenen on dormir i en conseqüència dormen al carrer. Pel tema de menjar, Roses no disposa de menjador social i s'han de fer les derivacions a Figueres. En conseqüència,</p>	<p>no creiem que estiguin ben redistribuïts, al conjunt de la població. Tot això és molt complicat, perquè sobretot requereix seure tots als agents en una mateixa taula i compartir necessitat, compartir diagnòstic i compartir propostes. Quan parlo d'agents em refereixo a les mateixes institucions governamentals, però també als agents econòmics a nivell més de patronals i en aquest cas també els treballadors. Fan falta grans acords per poder definir una estructura per poder treballar conjuntament aquest tema. Perquè sovint les estratègies de turisme es pensen molt únicament des de l'àmbit econòmic i empresarial, però estaria bé incorporar aquests agents més socials en aquesta definició d'estratègies</p>	<p>visitants. Perquè, deixar que el turisme creix de manera descontrolada i exponencial suposa una gran amenaça per al territori i la seva població.</p> <p>Un altre repte dels territoris turístics és la diversificació econòmica per a deixar lloc a altres activitats econòmiques. Alhora, serviria per incentivar les perspectives laborals de les persones del territori, sobretot els més joves, i de retruc revertir els índexs</p>
--	---	---	---	--	---	---

	<p>a qualsevol preu.</p> <p>Diria que els reptes són adaptar el territori a la pujada de visitants i al mateix temps aconseguir que aquest augment de riquesa es reparteixi bé amb la gent del territori, amb els treballadors i la gent que viu a la terra.</p>			<p>tenim un cul-de-sac, ens trobem que som una població gran. Però, no el suficient per tenir els recursos centralitzats, els recursos no els tenim aquí els tenim repartit pel territori.</p> <p>Un altre repte és que aquí en ser un poble de costa ve molta gent a jubilar-se i estem parlant de població estrangera. Ens trobem casos molt greus de gent grans sense papers, sense metge adjudicat, les pensions les tenen en el seu país, no tenen seguretat social, sense l'idioma. Llavors, no els hi pots tramitar una</p>	<p>seria la manera de definir i compartir els reptes que tenen més a veure amb l'àmbit turístic.</p> <p>A nivell de problemàtiques s'hauria de distingir la zona nord i la zona sud del cap de creus. La zona sud que comprendria: Roses, Castelló d'Empúries, Sant Pere Pescador, l'Escala són municipis més grans amb una població molt més bèstia que els municipis del nord del cap de Creus. Per tant, l'impacte en nombres absoluts és més gran també. Però, sí que és veritat que tots els municipis turístics de la costa i ,també ens hi comencem a trobar amb els d'interior, tot el fet que cada cop hi hagi més turisme i menys disponibilitat d'habitatge impacte amb les condicions de</p>	<p>negatius de fracàs escolar i realització d'estudis superiors. En l'àmbit de la formació, també, un altre repte és promoure, incentivar i facilitar l'accés a les universitats de les persones que resideixen en zones turístiques, sobretot, dels estudiants que provenen de famílies amb baixos recursos.</p> <p>Per tant, en materia de turisme tenim reptes culturals, socials, mediambientals i econòmics</p>
--	--	--	--	--	--	--

				<p>dependència ni els hi pots tramitar res. Així és necessària un reforç per atendre aquesta població.</p> <p>Però, el gran repte en l'àmbit social ara mateix és el tema de l'habitatge i l'estabilitat.</p>	<p>vida i d'accés a l'habitatge. Ara en municipis petits, cada cop ho veiem més, hi ha molt dificultat d'accés a l'habitatge de lloguer, perquè han crescut molt i hi ha pocs habitatges disponibles, en part, degut al desplaçament dels treballadors del sector turístic cap a poblacions d'interior davant la impossibilitat de poder accedir a un habitatge a la població on treballaven i residien.</p>	<p>que tots tenen un impacte directe en la qualitat de vida de la població que resideix en les poblacions turístiques de Catalunya.</p>
<p>4. Creu que les institucions públiques estan fent el que cal per fer front a aquestes reptes -econòmics i, sobretot, socials? Si no és així, què hauria de fer?</p>	<p>El que penso és que no està donant efecte, llavors no sé si és que no ho saben fer o no estan aconseguint l'efecte que voldrien. Que quan la gent ve a Roses a treballar és una odissea i és un hàndicap viure-hi, és una evidència. Que un gran percentatge de la gent</p>	<p>En el món turístic crec que s'estan fent bé les coses, crec que en part és perquè s'escolta molt a les empreses. Evidentment, tu has d'escoltar el sector i en el cas del sector turístic, cada cop se l'escolta més. També, hi ha un canvi generacional en el món de l'empresa. Perquè a</p>	<p>Jo et diria que fan el que poden, que això no vol dir que sigui suficient. Així com generalitzant molt, perquè després hauries d'anar doncs això municipi per municipi o consell comarcal, jo et diria que aquí hi ha com, per a mi eh,</p>	<p>No! No hi ha mirada.</p> <p>Polítiques per a l'atenció de la gent gran, que tinguin en compte també la població estrangera. Perquè, ara la piràmide demogràfica es comença a notar molt.</p>	<p>. Jo diria que segurament hi ha iniciatives de diferents departaments, però aquests és el gran problema de l'administració. No tenim una mirada global i seria important asseure a una diversitat important d'agent a parlar sobre la qüestió. A nivell territorial el Consell Comarcal hi té</p>	<p>Crec que no, les administracions no estan portant a terme totes les mesures que podrien fer en matèria de turisme.</p> <p>No s'estan limitant i posant topalls</p>

	<p>que treballa en hostaleria, restauració i turisme no fa carreres professionals en això, sinó que és un sector pont cap a un altre, és una evidència. No sabria dir si és un problema del sistema educatiu, de les formacions professionals o és un problema dels empresaris, que no ofereixen un horitzó de carrera. Llavors crec que la solució, si és que hi ha una solució que jo pogués dir, crec que passa per aconseguir que empresa i formació creïn un horitzó molt atractiu pels treballadors. Perquè no n'hi ha prou amb una carrera molt divertida que hi vagi la gent, si després et trobes un mercat laboral amb un</p>	<p>petites empreses hi ha hagut un canvi generacional amb els fills que han estudiat i han aplicat aquests nous coneixements a l'empresa, però no per a tots. Com més petita és la destinació més fàcil és que hi hagi aquest canvi, perquè no és el mateix tractat amb grans cadenes hoteleres que parlar amb negocis hotelers familiars. Per tant, aquest canvi de visió és més fàcil per a Roses que per Lloret o Salou, perquè no depenem tant ni d'hotels grans ni de tur operació. Per tant, és molt important que les institucions coneguin el territori. Com més amunt, menys coneixement del territori, però jo veig que en el cas del turisme sí que arriba aquest missatge i crec</p>	<p>dos grans problemes/reptes.</p> <p>El primer és que moltes vegades el turisme no es considera com un element prioritari a l'hora de fer política. És a dir, quan el turisme apareix en un programa electoral, és perquè hi ha un problema, que pot ser: massificació, estacionalització, gentrificació... I que, per tant, algú diu: hem de posar mà perquè no pot ser. Però, si no costa veure en els programes electorals panificacions del turisme o propostes per endreçar aquest sector. Llavors, moltes vegades no s'agafa seriosament</p>	<p>Faria falta un recurs residencial per a transeünts.</p> <p>El tema habitatge, claríssimament. Que avui en dia és un problema global no només de Roses.</p> <p>El turisme pel que fa a recursos afecta més altres serveis bàsics de benestar. Com són el CAP i la policia local, però a nosaltres la població visitant no ens arriba. Però, perquè fa als altres recursos provoca un problema a l'hora de cobrir les places necessàries que donar una atenció adequada a la ciutadania.</p> <p>Pel que fa als Serveis Social ens</p>	<p>un pes, però els municipis de costa també. Perquè és molt important posar el focus en aquests impactes més negatius a nivell social, perquè quan es parla de la comarca i del turisme només s'acostuma a parlar dels aspectes més positius. Ja que l'Empordà atrau turisme per la costa, els espais naturals, a nivell cultural i això porta a tenir una imatge de l'Empordà que a nivell social o quan la coneixes de manera més social doncs xoca. Perquè els indicadors que comentaven són uns indicadors de súper risc i en municipis turístics una mica més alts.</p>	<p>als lloguers dels pisos, tampoc, s'estan limitant les llicències dels pisos turístics i si s'ha fet no és suficient.</p> <p>Es podrien posar més taxes turístiques, no només als hotels, sinó a pisos d'Airbnb, creuers, etc. Llavors, s'hauria d'intentar posar una taxa turística per primerament regular els volums de gent que arriba al territori i, també, per fer arribar a les arques</p>
--	---	--	---	--	---	--

	<p>estancament amb la teva professió. Ni tampoc n'hi ha prou amb voler-ho fer-ho molt bé si no aconseguixes contractar gent amb una base ja. Crec que tant el sector públic com el privat han d'aconseguir un projecte d'horitzó pels treballadors.</p>	<p>que és perquè fan més cas a l'empresari, que altres àrees de la generalitat.</p> <p>Crec que hem d'anar cap a la col·laboració públic-privada, ha d'haver-hi una relació fluida i orgànica.</p>	<p>i a vegades el que passa és que les persones que han de prendre aquestes decisions potser no en saben de turisme. La persona responsable del turisme hauria de ser algú que entengués el turisme i això normalment no passa.</p> <p>L'altre, que aquesta és una dificultat afegida, és que el turisme és molt transversa. Per tant, falta una visió més transversal i més integradora. Lo seu seria que el de turisme parlés amb el d'habitatge, que el d'habitatge parles amb el de medi ambient, etc. Normalment no passa això, sobretot</p>	<p>trobem un gran problema de cronicitat amb les persones que atenem, que vénen donades pels problemes d'estabilitat econòmica i laboral.</p> <p>També, estem notant un bum de persones arribades a Roses des de zones en conflicte, sobretot de sud-americà, que arriben aquí atretes per les condicions de seguretat que hi ha a Espanya. Però, les traves burocràtiques i els períodes tan dilatats en el temps per regularitzar la seva situació els porten a una condició de cronicitat dins dels</p>		<p>públiques diners que es puguin utilitzar per revertir les problemàtiques que el turisme està ocasionant a la població local.</p> <p>També crec que s'hauria de limitar la compra de propietats per a l'especulació turística i treure les facilitats dels inversors estrangers, per tal de preservar els recursos del territori i que la població local tingui garantits aquests recursos.</p>
--	---	--	---	--	--	---

			<p>a nivell de consell comarcal, diputacions i generalitat. Aquestes caixes estanques fan difícil el poder fer polítiques que realment puguin donar resposta al que es necessita en termes de política turística. De fet, la llei del turisme crec que es va aprovar l'any 1999-2000, i no hi ha hagut cap revisió, s'han desplegat decrets en aquesta llei. L'últim per exemple és el d'habitatges d'ús turístic, que està generant una polèmica impressionant, aquesta llei d'ús turístic només tracta qüestions com: què és</p>	<p>serveis socials i a caure en llocs de treball precaris i en B. La regularització d'aquestes persones és un gran repte per a les administracions.</p>		<p>Es podria deixar de promocionar el turisme de sol i platja que contribueix a l'estacionalitat, en els metres de Berlín, per exemple, perquè no necessitem que ens arribi més turisme del que ja tenim a les costes catalanes.</p> <p>Es podrien crear xarxes de redistribució del turisme en el territori català.</p> <p>Bueno, crec que hi han forces mesures per regular aquest</p>
--	--	--	--	---	--	--

			<p>habitatge i que no és habitatge turístic i quin capacitat podem tenir. Però, més enllà d'això no es parla de com aquest habitatge s'integra o no amb relació a la resta d'habitatges que hi ha en un lloc.</p> <p>Llavors com que no es parlem entre administracions, això no passa i és molt difícil fer polítiques que realment encaixin.</p>			<p>turisme massiu i que no s'està fent res.</p>
--	--	--	--	--	--	---